

**PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA
NA ROKY 2014-2020**

obec
VALČA

august 2014

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

OBSAH:

ÚVOD

ANALYTICKO-STRATEGICKÁ ČASŤ

I. AUDIT ÚZEMIA

1. ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA

- 1.1. Základné informácie (tabuľka)
- 1.2. História obce
- 1.3. Širšie územné vzťahy
- 1.4. Stav územnoplánovacej a programovej dokumentácie

2. PRÍRODNÉ ZDROJE A PODMIENKY

- 2.1. Prírodné charakteristiky
 - geomorfológia, klimatické podmienky, hydrologické pomery, pôdna charakteristika, fauna a flóra, krajinná štruktúra
- 2.2. Ochrana prírody
 - chránené územia, NATURA 2000, ÚSES
- 2.3. Životné prostredie
 - ovzdušie, voda, odpady, seizmicita, radónové riziká, environmentálna regionalizácia

3. ĽUDSKÉ ZDROJE

- 3.1. Demografická situácia obce
 - stav a vývoj obyvateľstva, pohyb obyvateľstva, veková štruktúra obyvateľstva
- 3.2. Vzdelávanie, vzdelanosť obyvateľstva
- 3.3. Vierovyznanie a národnostné zloženie

4. KULTÚRNE A SPOLOČENSKÉ ZDROJE

- 4.1. Pamiatky a tradície
 - tradície, kultúrne a historické pamiatky, osobnosti, rodáci,
- 4.2. Spoločenský život
 - kluby, spolky, združenia, spoločenské aktivity a akcie

5. MATERIÁLNE A FINANČNÉ ZDROJE

- 5.1. Bývanie a bytový fond
- 5.2. Základná a technická infraštruktúra
 - doprava, voda a odpady, komunikačné a informačné siete, elektrina, plyn,
- 5.3. Občianska infraštruktúra a vybavenosť, sociálna infraštruktúra
 - občianska vybavenosť a služby, sociálne a zdravotné služby, školstvo a vzdelávanie, kultúra a osвета, zariadenia pre rekreáciu, šport a oddych, administratíva a verejná správa

6. EKONOMICKÉ VYUŽÍVANIE ZDROJOV

- 6.1. Podnikateľské sféra
 - primárny sektor, sekundárny sektor, terciálny sektor, kvartérny sektor, organizačná štruktúra hospodárstva
- 6.2. Trh práce
 - zamestnanosť, nezamestnanosť

II. ANALÝZA SITUÁCIE V OBCI

7. SWOT ANALÝZA

8. PROBLÉMOVÁ ANALÝZA

- 8.1. Audit problémov - najdôležitejšie problémy, kľúčové problémy – matrica problémov

9. ANALÝZA VÄZIEB NA STRATEGICKÉ DOKUMENTY VÚC

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

9.1. PHSR VÚC

9.2. ÚPN VÚC

10. ANALÝZA POTENCIÁLU ÚZEMIA

10.1. Rozvojový potenciál územia, disparity rozvoja

III. STRATÉGIA ROZVOJA OBCE

11. VÍZA A CIELE ROZVOJA OBCE

11.1. Vízia

11.2. Ciele stratégie rozvoja

- (*prioritné oblasti,*) strategický (globálny) cieľ, všeobecné (strategické) ciele, špecifické ciele

12. FINANČNÝ RÁMEC

12.1. Zdroje financovania stratégie

4. MONITORING

5. ČASOVÝ HARMONOGRAM

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

ÚVOD:

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Valča (PHSR) na roky 2014-2020 nadväzuje na predchádzajúci strategický dokument obce. Ide o kontinuálne prepojenie aktivít za účelom dosiahnutia spoločných cieľov v prospech zvýšenia kvality života obyvateľov obce Valča a vytvárania podmienok pre jej nových obyvateľov.

V rámci predchádzajúceho obdobia 2007-2014 sa obci podarilo naplňovať stanovené ciele a postupovať v súlade s PHSR a záujmami obyvateľov.

Možno konštatovať, že vďaka aktívnemu prístupu obce bolo dosiahnutých množstvo pozitívnych vecí:

- ✓ Usporiadanie vzťahov s cirkvou , ktorá si uplatnila reštitučný nárok na parcelu za ZŠ
- ✓ Vybudovanie prístrešku pri ZŠ chrániaci žiakov od padajúcich cencúľov
- ✓ Dodanie a montáž lavíc a vešiakov v ZŠ
- ✓ Vybudovanie prístrešku pri dome smútku
- ✓ Preložka obecného rozhlasu na Mlyniskách v dĺžke cca 300 m
- ✓ Vybudovanie osvetlenia na ulici p. Jána Šveca
- ✓ Oprava a rekonštrukcia kotla v MŠ a garáže
- ✓ Formou verejnej dražby bol predaný starý obecný úrad , ktorý bol úplne zdevastovaný a prinášal obci len náklady
- ✓ Oprava obecných ciest za spolu financovania SRZ Žilina a ŠL SR
- ✓ Generálna oprava spojená s modernizáciou AVIE DHaZZ vo Valči
- ✓ Oprava zavlažovacieho systému futbalového ihriska(brigádnicke)
- ✓ Zabezpečovanie vývozu veľkého komunálneho odpadu na skládku do Sučian bez poplatku za uskladnenie (v roku 2008 vyvezené celkom 250 m3 , v roku 2009 350m3)
- ✓ Oprava schodov do kostola a domu smútku
- ✓ Oprava vstupného portálu pod kostolom
- ✓ Vybudovanie prístupovej cesty a parkoviska pre občanov so zníženou pracovnou schopnosťou
- ✓ Oprava a rozšírenie jarku Pri obrázku
- ✓ Vybudovanie odtokového jarku v Žabačke – Hôrky
- ✓ Vybudovanie príjazdovej komunikácie oporného múru a rozšírenie dvora pri obecnej chate
- ✓ V základnej škole a telocvični výmena plastových okien a dverí , výmena a modernizácia osvetlenia , podlahy , zníženie stropov , odizolovanie časti základ. múru , reinštalácia počítačovej siete , odizolovanie časti obvodového múru do opravy ZŠ sme investovali 36.153 € , resp. 1,1 mil.Sk
- ✓ Vybudovanie chodníka v západnej časti cintorína
- ✓ Vybudovanie prístupovej komunikácie k domom p. Jána Šveca a Vieru Matiovú
- ✓ Vypracovanie žiadosti na výstavbu nájomných bytov kde obec mohla dostať nenávratnú dotáciu vo výške viac ako 14 mil. Sk , resp. 465.330 €. pre 36 rodín
- ✓ Vypracovanie projektu: Obnova , rekonštrukcia a prístavba obecného úradu a prístavba kultúrneho domu na ktorú máme schválenú nenávratnú dotáciu vo výške 382.073,40 € , resp. 11,5 mil.Sk. Stavba je zrealizovaná.
- ✓ Spracovanie projektu výstavby a obnovy objektov na Dielci
- ✓ Spracované a pripravené projekty na vybudovanie cesty , chodníkov , elektrických , plynových a vodovodných rozvodov v lokalite Kňazová
- ✓ Zabezpečujeme dlhodobé varenie obedov pre 30 starších občanov , z toho 13 zabezpečujeme donášku domov
- ✓ Doregulovanie potoka Valčianka od Malachovca po Šufákovú
- ✓ Zhotovenie a montáž obojstranného zábradlia pri predajni p. Fialovej
- ✓ Zabezpečenie opatrovateľskej služby 4 občanom
- ✓ Dovybavenie nerezovými stolmi a robotom kuchyňu v MŠ
- ✓ Poskytujeme príspevky sociálne a zdravotne slabších občanov
- ✓ Oprava sociálneho zariadenia v MŠ a ZŠ
- ✓ Pripravili sme podklady a spolupôsobili pri územnom a vodoprávnom konaní pre vybudovanie kanalizácie(žiadosť o poskytnutie nenávratných prostriedkov za celú

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

aglomeráciu Príbovce , ktorej súčasťou je sú aj obce Valča , Benice a Príbovce) . Hodnota diela cca 300 mil. Sk , resp.10 mil.€

- ✓ Po ukončení vývozu fekálii vozidlami PD , obec vybavila a zabezpečovala pre žiadateľov vývoz
- ✓ Udržiavame na veľmi slušnej úrovni čistotu a poriadok v obci , cintorínov a okolia obce

Navrhovaný Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja, pokračuje v napĺňaní a určovaní cieľov a priorít rozvoja na zlepšenie kvality života obyvateľov pri zachovaní ekologickej stability územia.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja, ktorý sa Vám práve dostal do rúk vznikol z iniciatívy vedenia obce a poslancov obecného zastupiteľstva s príspevom aktívnych občanov za odbornej spolupráce Regionálnej rozvojovej agentúry TURIEC v Martine.

Dokument vytyčuje stratégiu, určuje ciele a predkladá plány na dosiahnutie želaného rozvoja obce. Tento dokument nie je dogmou, ale sprievodcom pre budúce obecné zastupiteľstvá, ale aj pre podnikateľské subjekty pre ďalšie investičné a rozvojové zámery v obci a pre jej kultúrny a sociálny rozvoj v najbližších 8-10 rokoch. Určuje podmienky a možnosti ako skĺbiť dané prírodné, historické a kultúrne podmienky so súčasnými a budúcimi modernými požiadavkami kvality života občanov Valče.

ANALYTICKO-STRATEGICKÁ ČASŤ I. AUDIT ÚZEMIA

1. ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA

1.1. Základné informácie

Kategorizácia

Územné členenie: Okres Martin, Žilinský kraj, Slovensko

Typ celku (obce): Obec

Región: Turiec

Obvod: Žilina

Symboly

Štatutárny zástupca

Meno: Ing. Štefan Paľo

Funkcia: starosta

Adresa

Obecný úrad Valča

Číslo: 375

PSČ: 038 35

Pošta: Valča

Kontaktné informácie

Telefón: +421 43 / 4303409, 0907 373 125

E-mail: obecvalca@stonline.sk

WEB: www.obecvalca.sk

Faktografické údaje

Kód obce: 512761

IČO: 00317021

DIČ: 2020597964

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

Počet obyvateľov: 1 619 (k 1.1.2014)

Rozloha: 3 223 ha – 32,23 km²

Hustota: 50,05 obyv./km²

Nadmorská výška: 480 m.n.m.(najnižšia)

Nadmorská výška: 752,5 m.n.m.(najvyššia)

Súradnice: GPS: 49°00'00"S

18°50'40"V

Potoky:: Slovianka a Valčianka

Prvá písomná zmienka: v roku 1 252

Úradné hodiny

pondelok 07:30 – 12:00 12:30 – 15:30

utorok nestránkový deň

streda 07:30 – 12:00 12:30 – 17:00

štvrtok 07:30 – 12:00 12:30 - 15:30

piatok 07:30 – 12:30 12:30 - 14:00

Spádovosť obce:

Sídlo matričného úradu	Valča
Sídlo pracoviska daňového úradu	Martin
Sídlo pracoviska Obvodného oddelenia policajného zboru	Príbovce
Sídlo Okresného súdu	Martin
Sídlo Okresného riaditeľstva Hasičského a záchranného zboru	Martin
Sídlo pracoviska obvodného úradu	Martin
Sídlo Územnej vojenskej správy	Žilina
Sídlo územného Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny	Martin
Sídlo Obvodného úradu životného prostredia	Martin

Školy:

Základná škola	Áno
Materská škola	Áno

Dopravné spojenie :

Autobusová zastávka	Áno
Vlaková zastávka	Nie

Obecná infraštruktúra:

Verejný vodovod	Áno
Verejná kanalizácia	Nie
Kanalizačná sieť pripojená na ČOV	Nie
Rozvodná sieť plynu	Áno
Káblová televízia	Nie

Vybrané služby:

Predajňa potravinárskeho tovaru	Áno
---------------------------------	-----

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

Pohostinské odbytové stredisko	Áno
Predajňa nepotravinárskeho tovaru	Áno
Predajňa pohonných látok	Nie
Zariadenie pre údržbu a opravu motorových vozidiel	Nie
Predajňa súčastok a príslušenstva pre motorové vozidlá	Nie
Hotel (motel, hotel)	Áno
Penzión *** až *	Áno
Turistická ubytovňa **, *	Áno
Chatová osada *** až *	Áno
Kemping **** až *	Nie
Ostatné hromadné ubytovacie zariadenia	Áno
Komerčná poisťovňa	Nie
Komerčná banka	Nie
Bankomat	Nie
Pošta	Áno

Zdravotníctvo- vybrané ukazovatele:

Lekárne a výdajne liekov	nie
Samostatné ambulancie praktického lekára pre dospelých	nie
Samostatné ambulancie praktického lekára pre deti a dorast	nie
Samostatné ambulancie praktického lekára stomatóloga	nie
Samostatné ambulancie praktického lekára gynekológa	nie

Životné prostredie- vybrané ukazovatele:

Skládka komunálneho odpadu	nie
Komunálny odpad	áno
Využívaný komunálny odpad	áno
Zneškodňovaný komunálny odpad	áno

Stavebné konania - vybrané ukazovatele rok 2010 rok 2011 rok 2012 rok 2013 rok 2014

Stavebné konania z toho:	11	31	18	17	8
Rodinné domy	4	3	5	8	6
Chaty	3	10	2	5	2
Prístavby, nadstavby	2	8	4	1	0
Bytové jednotky	0	1	0	0	0
ostatné	2	8	7	3	0
Kolaudačné konania z toho:	17	12	17	23	8
Rodinné domy	7	5	5	10	3
Chaty	6	2	6	3	2
Prístavby, nadstavby	2	1	3	3	1
Bytové jednotky	0	0	2	0	0
ostatné	1	4	1	7	2

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

1.2. História obce

Najstaršia písomná zmienka o Valči, presnejšie o zemi, majetku, osade, písanej v dobových dokumentoch ako TERRA WOLKA sa zachovali v opise majetku znievského premonštrátskeho prepošstva, ktorý hraničil so "Zemou Valča" a to z r. 1252. Ďalší podobný záznam o Valči (TERRA VOLCHA) pochádza z r. 1262 a vznikol v súvislosti s opisom chotára Trnova.

Predpokladá sa, že Valča dostala svoje meno podľa Wolkana (azda Vlкана, Vlčana), syna comesa Raduna (Radona), vlastníka Príboviec. Podľa iných, že sa tu valčalo súkno z vlny. Názov sa postupne menil na Wolcha, Volcza a Matej Bell v 1735-37 ju nazval WALTSCHA.

1.3. Širšie územné vzťahy

Obec Valča leží na styku západnej časti Turčianskej kotliny a svahov Malej Fatry pri sútoku Slovianskeho a Valčianskeho potoka prameniach v Slovianskej a Valčianskej doline. Nadmorská výška v strede obce je 477 m n. m., v chotári 426-1232 m n. m. Juhovýchodnú časť chotára na odlesnenej pahorkatine s mohutnými náplavovými kužeľmi tvoria treťohorné usadeniny, časť na východných svahoch Malej Fatry druhohorné a kryštallické horniny. Chotár je zalesnený bučinami, jedľobučinami a smrečinami. V Slovianskej doline sa nachádza sírnatý prameň – Smradľavka. Výdatný zdroj pitnej vody vo Valčianskej doline je zachytený a napojený do vodovodnej siete pre obec Valča a aj do systému TURVODU. Pramene v Slovianskej doline sú využité ako zdroj kvalitnej vody pre rybné hospodárstvo, kde dominuje pstruhová liaheň SRZ, ktorej produkty sú aj vývozným artiklom. Vo faune chotára dominuje vysoká zver – jeleň, srna, hojne sa vyskytuje medveď a mačka divá. Juhovýchodné svahy ústia doliny sú svojou polohou predurčené k športovo – rekreačnému využitiu. Lyžiarske stredisko SNOWLAND je navštevované lyžiarmi nielen z celého Slovenska, ale takmer z celej Európy. Okrem lyžovania poskytuje celoročné služby ako usporiadanie kultúrno – spoločenských akcií, podnikových športových hier, tenis, golf a.i.

Obec je vzdialená 13 km od okresného mesta Martin. Prístupové cesty vedú z dvoch susedných obcí, z obce Príbovce (viviálna cesta) a z Trnova. Obec sa nachádza na úpätí vrchu Kriváň, vo Valčianskej pahorkatine. Valčianska pahorkatina sa rozprestiera od obce Bystrička (pri Martine) až po susednú obec Valče, obec Slovany, resp. Kláštor pod Znievom. Valča je východiskom dvoch cyklotrás, cez chotár i priamo cez obec však vedie viacero cyklotrás.

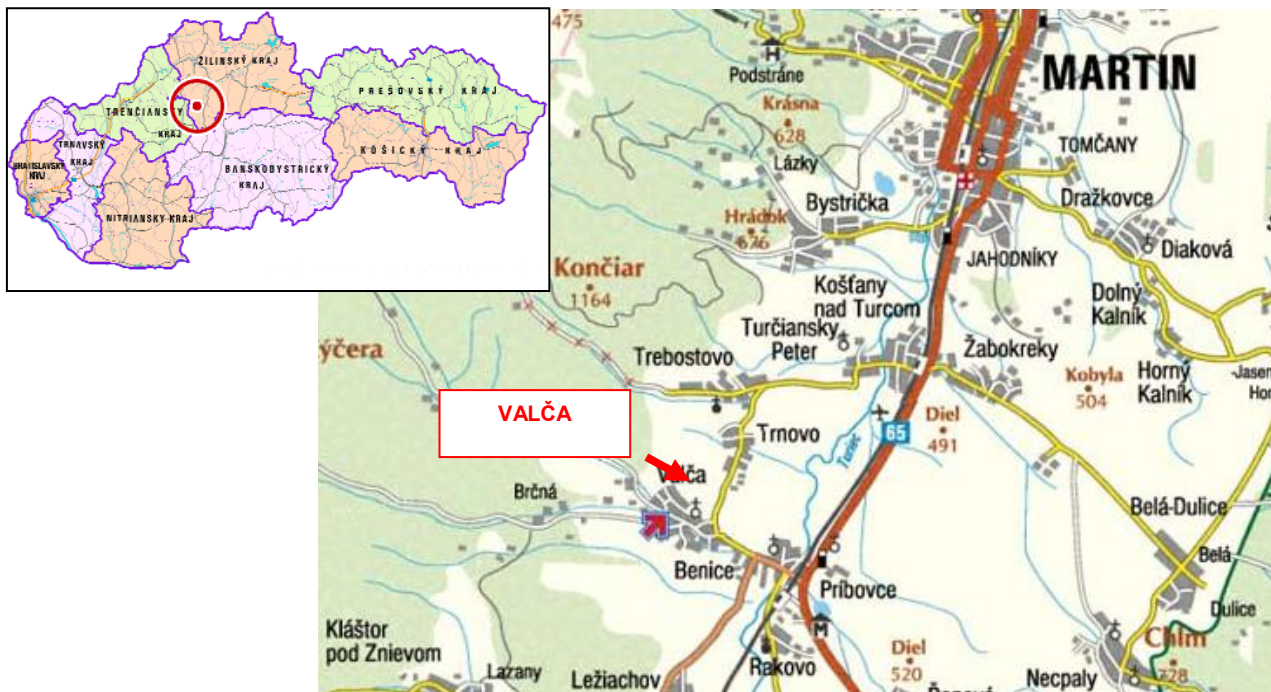
Jednou z častí chotára je Lesopark Dielec alebo Športový areál Dielec, Valčania túto časť nazývajú Dielec. Nachádza sa tu evanjelický cintorín, futbalové ihrisko, dve tribúny a sídlo Telovýchovnej jednoty Družstevník Valča, javisko, tanečný „kruh“, t.j. miesto pred javiskom na tancovanie a vyasfaltovaná plocha spolu s amatérsky postaveným „skateparkom“. V lete je táto časť naplno využívaná buď na futbalové zápasy, alebo futbalové, hasičské a iné zábavy a súťaže.

Medzi ďalšie časti chotára patrí Kňazová, v tejto oblasti sa v súčasnosti budujú tri bytové domy. Ďalej sú časti obce, ktoré dali názvy aj uliciam: Žabačka, Pod baňou, Pažite, Pod Hrádkom, Lazy, Mlyniská, Priehrada a Pod farské. V blízkom okolí obce sa nachádza malý borovicový les, ktorý nesie meno „Hájik“ a celý kopec, pod ktorým sa obec rozprestiera sa nazýva Kriváň. Ďalej tu je Suchá, Hrabová medza, Brčná, Pod Bobotom a mnohé ďalšie. Posledné dve spomínané, sú tiež záhradkárskymi a chatovými osadami v Slovianskej doline.

Od okresného mesta Martin je vzdialená približne 15 km. Dopravná poloha obce je výhodná iba s cestným komunikačným prepojením na bližšie i vzdialenejšie okolie. Železničné spojenie je najbližšie v obci Rakovo vzdialenej 5 km. Susedné obce do 5 km: Rakovo, Benice, Príbovce, Trnovo, Trebstovo a Ležiachov.

Z administratívneho hľadiska je obec začlenená do okresu Martin a Žilinského samosprávneho kraja. Vzhľadom k tomu, že obec je otvorenou ekonomickou a sociálnou jednotkou s väzbami na svoje okolie je dôležité, kde sa v tomto priestore nachádza.

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

1.4. Stav územnoplánovacej a programovej dokumentácie

Obec Valča má vlastný územný plán.

Program odpadového hospodárstva do roku 2014.

Zoznam schválených VZN:

- VZN o prevádzkovaní pohrebiska
- VZN o nakladaní s komunálnymi a drobnými stavebnými odpadmi na území obce Valča
- VZN o záväzných častiach Územného plánu obce Valča.
- VZN o financovaní centier voľného času mimo územia obce Valča
- VZN o dani za ubytovanie na území Obce Valča
- VZN o určení miesta a času zápisu na plnenie povinnej školskej dochádzky na území obce Valča
- VZN o umiestňovaní výherných prístrojov v katastrálnom území obce Valča
- VZN o domovom poriadku
- VZN o zásadách hospodárenia a nakladania s majetkom
- VZN o používaní miestnych komunikácií a iných verejných priestranstiev motorovými vozidlami
- VZN o podmienkach poskytovania dotácií z rozpočtu obce
- VZN o nakladaní s obecnými nájomnými bytmi a podmienkami nájmu
- VZN o poskytovaní opatrovateľskej služby, spôsobe určenia úhrady, výšky úhrady a platenia úhrady za opatrovateľskú službu
- VZN o miestnych daniach a poplatkoch
-

2. PRÍRODNÉ ZDROJE A PODMIENKY

2.1. Prírodné charakteristiky

- geomorfológia, klimatické podmienky, hydrologické pomery, pôdna charakteristika, fauna a flóra, krajinná štruktúra

Nachádza sa v predhorí lúčanskej časti Malej Fatry pri sútoku Slovianskeho a Valčianskeho potoka. Územie je súčasťou Turčianskej kotliny, ktorá je z väčšej časti tvorená sedimentmi ílovitých hornín limnického terciéru. Valča leží na rozhraní kotliny a východných svahov Malej Fatry. Oblasť patrí do Fatransko – Tatranskej oblasti vnútorných Západných Karpát. Stred obce sa nachádza v nadmorskej výške 477 m n. m. Najnižší bod chotára má nadmorskú výšku 426 m n. m., najvyšší 1232 m n. m.

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

Z klimatického hľadiska patrí územie k dvom klimatickým oblastiam a to :

- oblasť hrebeňov Malej Fatry do oblasti mierne chladnej
- ostatná časť do oblasti mierne teplej

Teplotné pomery závisia jednak od nadmorskej výšky, jednak od expozície svahov. Celková priemerná ročná teplota sa pohybuje od 3 do 7 stupňov Celzia. Priemerný ročný úhrn zrážok je 650 – 800 mm. Zrážkové pomery sú charakterizované minimom zrážok pripadajúcich na zimné mesiace (január – február) a maximom na letné mesiace (jún, júl). Zrážkové úhrny sa zvyšujú s nadmorskou výškou a značne závisia na expozícii.

Z geologického hľadiska je územie budované horninami kryštallického jadra južnej Lúčanskej časti Malej Fatry, mezozoickými horninami obalovej série i presunutou jednotkou križňanského príkrovu a horninami kvartéru.

a) Horniny kryštalinika – zastúpené granodioritmi a útržkami metamorfovaných hornín budujú hlavne ľavé svahy Valčianskej doliny a vrcholovú časť. V menšej miere vystupujú na pravých svahoch Valčianskej doliny. Podstatnú časť územia tvoria mezozoické horniny, ktoré patria obalovej sérii a križňanskej tektonickej jednotke. Ich stratigrafické rozpätie je : trias – krieda.

b) Obalová séria – vystupuje v juhozápadnej časti východne od Kamennej Poruby a Kuneradu a na južnomokraji pohoria severozápadne od Klačna. Obalová jednotka je zastúpená bazálnym súvrstvom spodnotriasových kremencov.

c) Križňanský príkrov – hlavná rozloha v južnej časti zaberá územie medzi Fačkovom - Klačnom – Lazami, oblasťou západne od Valče a Ďurčinou. Vo východnej časti tejto oblasti, v oblasti Valčianskeho potoka, Slovianskeho potoka a v hornej časti Kamenoporubského potoka vystupujú k povrchu súvrstvia vrchného triasu až jury. Táto rozdielnosť podnietila vznik rozdielnych hydrogeologických pomerov východnej a západnej časti tohto územia. Ide hlavne o strednotriasové vápence a stredno až vrchnotriasové dolomity. Tieto hydrogeologicky veľmi priaznivé súvrstvia vystupujú na povrch na rozlohe 9,45 km². Križňanská jednotka je reprezentovaná zliechovskou sériou.

d) Kvartér – je zastúpený deluviálnymi a iluviálnymi sedimentami, ktoré sú tvorené hrubo balvanitými štrkami s rôznym podielom hliniopiesčitej frakcie (výplň dna údolí) a suťovými zahlinenými materiálmi.

Celá hodnotená oblasť patrí hydrologickému rajónu MG 032 „Mezozoikum južnej časti Lúčanskej Malej Fatry“. V tomto hydrogeologickom rajóne sú vyčlenené viaceré nádejné hydrogeologické štruktúry, z ktorých jedna predstavuje hodnotené územie. Nazýva sa „Karbonáty triasu SV časti križňanského príkrovu v oblasti Valčianskej doliny, doliny Slovianskeho potoka a hornej časti Porubskej doliny. Voči Turčianskej kotline je štruktúra obmedzená okrajovým zlomom. Najnižšia erózna báza vo vzťahu k štruktúre je v doline Slovianskeho potoka, kde vyteká aj najväčšie množstvo podzemných vôd (režimné meranie na prameňoch). Vo vzťahu k sedimentu Turčianskej kotliny, triasové karbonáty štruktúry sú blokované mocnou bariérou nadložných súvrství vlastného príkrovu prevažne hydrogeologicky nepriepustných. Tým je prakticky hdg. uzavretá vo vrchnej časti vo vzťahu k Turčianskej kotline. Tým došlo k sústredeniu krasových vôd hlavne v doline Slovianskeho potoka na styku karbonátov (vápence a dolomity), triasua hydrogeologicky nepriaznivými súvrstviami karpatského keupru a ku vzniku typicky bariérových prameňov. V doline Valčianskeho potoka, ktorá predstavuje vlastnú odbernú oblasť, sú hydrogeologické pomery odlišné. V tejto doline prebieha styk karbonatického komplexu križňanského príkrovu (vápencov a dolomitov) spodložným kryštalinikom. Vlastný styk prebieha paralelne s dolinou v jej pravostrannom svahu. Výstup strednotriasových guttensteinských vápencov a dolomitov na styku s kryštalinikom vytvára významný drén pre vody dolomitov karbonatického komplexu a podmienil vznik významnej línie krasových prameňov na styku s kryštalinikom (

Na pôde vlastnej obce neboli vykonané geologické a hydrogeologické prieskumy. Podľa skúseností občanov, pri výstavbe domov, však možno vo Valči očakávať zvýšenú hladinu podzemných vôd, sťažujúcich zakladanie stavieb.

Z hľadiska nerastných surovín možno konštatovať, že od r.1967 sa v severozápadnej časti obce ťažil dolomitový piesok (piesková baňa pri bitúnku) – v súčasnosti je ťažba zastavená.

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

Časť obce Brčná (doložená v r. 1784 ako osada). V chotári obce bolo výšinné sídlisko púchovského horizontu z laténskej a rímskej doby na Hrádku a na brčianskom Hrádku. Opevnené hradisko z veľkomoravského obdobia sa nachádzalo na Hrádku. Územie obce sa spomína r. 1252, ako sused Trnova. Obec Slovenské Pravno leží v juhozápadnej časti Turčianskej kotliny pri úpätí Žiaru na náplavovom kuželi Briešťanského potoka. Nadmorská výška v strede obce je 505 m n. m., v chotári 452-752 m n. m. Povrch chotára na odlesnenej pahorkatine s náplavovými kuželmi a na východných svahoch pohoria Žiar tvoria treťohorné a druhohorné horniny. Sú nesúvisle porastené jedľobučinami, miestami so smrekom a borovicou. Má hnedé lesné pôdy a rendziny. Je tu minerálny prameň..

2.2. Ochrana prírody - chránené územia

Vyhláškou Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky bolo v roku 2010 vyhlásené katastrálne územie obce Valča za chránené vtáčie územie na týchto parcelách:

Katastrálne územie Valča:

152, 1311/2, 1320/1, 1320/9, 1321/1, 1321/3, 1321/4, 1321/5, 1321/7, 1321/8, 1321/9, 1324/2, 1325/2, 1325/3, 1325/4, 1329/2, 1333/2, 1333/3, 1335, 1336/1, 1337, 1338/1, 1338/2, 1339/1, 1339/2, 1339/3, 1339/4, 1340, 1341, 1342/1, 1342/2, 1343/1, 1343/2, 1344, 1345, 1346, 1347, 1348, 1349, 1350, 1351, 1352, 1353, 1354, 1355, 1356, 1357, 1358, 1359, 1360, 1361, 1362, 1363, 1364, 1365, 1366, 1367, 1368, 1369, 1370, 1371, 1372, 1373, 1374, 1375, 1376/1, 1376/2, 1376/3, 1376/4, 1377, 1378, 1379, 1380, 1381, 1382, 1383, 1384, 1385/1, 1385/2, 1385/3, 1385/4, 1386, 1387/1, 1388, 1389/1, 1390/1, 1391, 1392, 1393, 1394, 1395, 1396, 1436, 1437, 1438, 1439, 1440, 1441, 1443/1, 1443/2, 1443/3, 1444, 1445, 1446/1, 1446/2, 1447/1, 1447/2, 1447/3, 1447/4, 1447/8, 1447/9, 1447/10, 1447/11, 1447/12, 1447/13, 1447/14, 1447/15, 1447/16, 1447/18, 1447/19, 1449/1, 1449/2, 1449/3, 1449/4, 1452/1, 1452/3, 1454, 1455, 1456, 1457/1, 1457/2, 1457/3, 1457/4, 1458/1, 1458/2, 1459, 1460, 1461, 1462, 1463/1, 1464/1, 1464/2, 1464/3, 1464/4, 1464/5, 1465/1, 1465/2, 1465/3, 1465/4, 1466/1, 1466/2, 1466/3, 1466/4, 1466/7, 1467, 1468, 1469, 1470/1, 1470/2, 1470/3, 1470/4, 1470/5, 1470/6, 1470/7, 1470/8, 1470/9, 1470/10, 1470/11, 1470/13, 1470/14, 1471, 1472, 1473, 1474, 1475, 1476, 1477, 1478/1, 1478/2, 1479/1, 1479/2, 1479/3, 1480/1, 1480/2, 1480/3, 1480/4, 1482/1, 1482/2, 1482/4, 1483/1, 1483/2, 1483/3, 1484/1, 1485/1, 1485/2, 1486/1, 1486/2, 1486/3, 1487, 1488, 1489, 1490/1, 1490/2, 1490/3, 1490/4, 1490/5, 1490/6, 1490/7, 1491/1, 1491/2, 1492, 1493, 1494/1, 1494/2, 1495/1, 1495/2, 1495/3, 1495/4, 1496, 1497, 1498, 1499, 1500, 1503, 1504, 1505, 1506, 1507, 1508, 1509, 1510, 1511/1, 1511/2, 1512, 1513, 1514, 1515, 1516, 1517, 1518, 1519, 1520/1, 1522, 1523/1, 1523/2, 1524/1, 1524/2, 1525, 1526/1, 1526/2, 1526/3, 1527/1, 1527/2, 1528/1, 1528/2, 1529/2, 1530, 1531, 1532, 1533, 1535/1, 1535/2, 1536, 1537, 1538, 1539, 1540, 1541, 1542/1, 1542/2, 1543, 1544 časť, 1545 časť, 1547 časť, 1550, 1551/1 časť, 1552/1, 1552/2, 1553, 1554, 1555.

Za činnosti, ktoré môžu mať negatívny vplyv na predmet ochrany chráneného vtáčieho územia, sa považuje a) vykonávanie mechanizovaných prác pri hospodárení v lese okrem ich vykonávania v súvislosti s plnením povinností pri ochrane lesa alebo vykonávanie rekultivácie pozemkov v blízkosti hniezda bociana čierneho od 1. apríla do 31. júla, orla skalného od 15. marca do 31. júla, sokola sťahovavého od 1. apríla do 30. júna, včelára lesného od 1. mája do 31. júla a výra skalného od 1. marca do 31. mája, ak tak určí obvodný úrad životného prostredia,

b) odstraňovanie alebo poškodzovanie hniezdných alebo dutinových stromov žlny sivej, kuvika kapcavého, ďatľa bielochrbtého, ďatľa čierneho, muchárika bieločrkého, sovy dlhochvostej, ďatľa hnedkavého, kuvika vrabčieho, strakoša sivého, žltouchvosta lesného, ďatľa trojprstého a muchárika červenohrdlého okrem ich vykonávania v súvislosti s plnením povinností podľa osobitného predpisu, ak tak určí obvodný úrad životného prostredia,

c) budovanie poľovného zariadenia a lov zveri od 15. marca do 31. júla v blízkosti hniezda orla skalného, ak tak určí obvodný úrad životného prostredia,

d) organizovanie verejného telovýchovného, športového alebo turistického podujatia, ako aj iného verejnosti prístupného spoločenského podujatia od 15. marca do 31. júla v hniezdných lokalitách orla skalného, ak tak určí obvodný úrad životného prostredia,

e) rozorávanie existujúcich trvalých trávnatých porastov okrem ich obnovy,

f) mechanizované kosenie alebo mulčovanie trvalých trávnych porastov od 1. apríla do 30. júna na súvislej ploche väčšej ako 0,5 hektára spôsobom od okrajov do stredu,

g) let lietadlom alebo lietajúcim športovým zariadením, ktorých výška letu je menšia ako 300 metrov nad najvyššou prekážkou v okruhu 600 metrov od lietadla alebo lietajúceho športového zariadenia v období od 1. marca do 31. júla okrem vykonávania tejto činnosti v súvislosti s plnením povinností podľa osobitného predpisu, ak tak určí obvodný úrad životného prostredia.

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

2.3. Životné prostredie

Obec Valča zabezpečuje separovaný zber odpadu (papier, plasty, sklo) a odvoz komunálneho odpadu.

Triedenie odpadu (elektro, textil, železo a pod.) je zabezpečené prostredníctvom zberného dvora.

Komunálny odpad je vyvážaný na regionálnu skládku komunálneho odpadu TKO v Martine, ktorá je zaradená v zmysle novej legislatívy v odpadovom hospodárstve ako skládka na nie nebezpečný odpad.

3. ĽUDSKÉ ZDROJE

3.1. Demografická situácia obce

- stav a vývoj obyvateľstva, pohyb obyvateľstva, veková štruktúra obyvateľstva

Obyvateľstvo podľa pohlavia, rodinného stavu a veku podľa SODB 2011

Vek		Muži						Ženy		Obyvateľstvo					
		spolu	slobodní	ženatí	rozvedení	ovdovení	nezistení	spolu	slobodné	vydaté	rozvedené	ovdovené	nezistené	úhrn	%
Valča															
0 - 2		30	30	0	0	0	0	21	21	0	0	0	0	51	3,3
3 - 4		12	12	0	0	0	0	16	16	0	0	0	0	28	1,8
5		5	5	0	0	0	0	5	5	0	0	0	0	10	0,7
6 - 9		32	32	0	0	0	0	26	26	0	0	0	0	58	3,8
10 - 14		40	40	0	0	0	0	35	35	0	0	0	0	75	4,9
15		9	9	0	0	0	0	10	10	0	0	0	0	19	1,2
16 - 17		15	15	0	0	0	0	17	17	0	0	0	0	32	2,1
18 - 19		23	23	0	0	0	0	17	17	0	0	0	0	40	2,6
20 - 24		61	58	3	0	0	0	52	47	5	0	0	0	113	7,4
25 - 29		62	51	6	2	0	3	52	31	15	3	0	3	114	7,4
30 - 34		56	28	21	7	0	0	54	15	28	9	1	1	110	7,2
35 - 39		64	10	41	13	0	0	67	4	49	11	3	0	131	8,6
40 - 44		62	14	36	12	0	0	53	4	37	8	4	0	115	7,5
45 - 49		61	8	36	17	0	0	54	3	37	10	4	0	115	7,5
50 - 54		53	5	36	10	2	0	55	2	38	10	5	0	108	7,0
55 - 59		54	6	40	6	2	0	56	5	35	8	8	0	110	7,2
60 - 64		48	4	35	6	3	0	48	2	34	3	9	0	96	6,3
65 - 69		31	0	26	2	3	0	39	0	24	2	13	0	70	4,6
70 - 74		24	2	19	0	3	0	30	0	10	0	20	0	54	3,5
75 - 79		17	0	11	1	5	0	26	0	6	0	20	0	43	2,8
80 - 84		7	0	3	0	4	0	13	1	0	0	12	0	20	1,3
85 +		3	0	1	0	2	0	17	0	0	0	16	1	20	1,3
Spolu		769	352	314	76	24	3	763	261	318	64	115	5	1 532	100,0
0 - 5		47	47	0	0	0	0	42	42	0	0	0	0	89	5,8
6 - 14		72	72	0	0	0	0	61	61	0	0	0	0	133	8,7
Produktívny		568	231	254	73	7	3	535	157	278	62	34	4	1 103	72,0
Poproduktívny		82	2	60	3	17	0	125	1	40	2	81	1	207	13,5
Podiel obyvateľstva	0 - 5	6,1	-	-	-	-	-	5,5	-	-	-	-	-	5,8	-
	6 - 14	9,4	-	-	-	-	-	8,0	-	-	-	-	-	8,7	-
	produktívny vek	73,9	-	-	-	-	-	70,1	-	-	-	-	-	72,0	-
	poproduktívny vek	10,7	-	-	-	-	-	16,4	-	-	-	-	-	13,5	-
Priemerný vek		38,20	-	-	-	-	-	41,59	-	-	-	-	-	39,89	-

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

Obyvateľstvo podľa pohlavia a národnosti podľa SODB 2011

Národnosť	Muži	Ženy	Spolu
Valča			
Slovenská	705	709	1 414
Rusínska	1	1	2
Česká	5	7	12
Moravská	1	2	3
Iná	1	2	3
Nezistená	56	42	98
Spolu	769	763	1 532

3.2. Vzdelávanie, vzdelanosť obyvateľstva

Obyvateľstvo podľa pohlavia a stupňa najvyššieho dosiahnutého vzdelania podľa SODB 2011

Najvyššie dosiahnuté vzdelanie		Pohlavie		Spolu
		muži	ženy	
Valča				
Základné		69	148	217
Učňovské (bez maturity)		154	79	233
Stredné odborné (bez maturity)		120	65	185
Úplné stredné učňovské (s maturitou)		31	21	52
Úplné stredné odborné (s maturitou)		164	170	334
Úplné stredné všeobecné		25	53	78
Vyššie odborné vzdelanie		7	20	27
Vysokoškolské bakalárske		13	25	38
Vysokoškolské magisterské, inžinierske, doktorské		55	61	116
Vysokoškolské doktorandské		1	2	3
Vysokoškolské spolu		69	88	157
Študijný odbor	prírodné vedy	0	6	6
	technické vedy a náuky I (baníctvo, hutníctvo, strojárstvo, informatika a VT, elektrotech., tech. chémia, potravinárstvo)	19	5	24
	technické vedy a náuky II (textilná v., sprac. kože, dreva, plastov, v. hud. nástrojov, archit., staveb., dopr., pošty, telekom., automatiz., špec. odb.)	5	3	8
	poľnohospodársko-lesnícke a veterinárne vedy a náuky	10	4	14
	zdravotníctvo	4	18	22
	spoločenské vedy, náuky a služby I (filozof., ekon., polit. a práv. vedy, ekonomika a manaž., obchod a služby, SŠ- OA, HA, praktická š., učeb. odb.)	17	16	33
	spoločenské vedy, náuky a služby II (histor., filolog., pedag. a psych. vedy, publicistika a informácie, telových., učiteľstvo, SŠ - gym.)	5	30	35
	vedy a náuky o kultúre a umení	2	1	3
	vojenské a bezpečnostné vedy a náuky	3	2	5
	nezistený	4	3	7
Bez školského vzdelania		125	112	237
Nezistené		5	7	12
Úhrn		769	763	1 532

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

3.3. Vierovyznanie a národnostné zloženie

Obyvateľstvo podľa pohlavia a náboženského vyznania podľa SODB 2011

Náboženské vyznanie	Muži	Ženy	Spolu
Valča			
Rímskokatolícka cirkev	565	599	1 164
Gréckokatolícka cirkev	4	1	5
Evanjelická cirkev augsburského vyznania	35	38	73
Reformovaná kresťanská cirkev	1	1	2
Evanjelická cirkev metodistická	5	4	9
Kresťanské zbory	3	1	4
Cirkev Ježiša Krista Svätých neskorších dní	1	0	1
Bez vyznania	83	67	150
Iné	3	4	7
Nezistené	69	48	117
Spolu	769	763	1 532

Obyvateľstvo podľa pohlavia a materinského jazyka podľa SODB 2011

Materinský jazyk	Pohlavie		Spolu
	muži	ženy	
Valča			
Slovenský	705	706	1 411
Rusínsky	1	1	2
Český	4	11	15
Poľský	0	1	1
Iný	1	2	3
Nezistený	58	42	100
Spolu	769	763	1 532

4. KULTÚRNE A SPOLOČENSKÉ ZDROJE

4.1. Pamiatky a tradície

- tradície, kultúrne a historické pamiatky, osobnosti, rodáci,

Dominantou obce Valča je Kostol Povýšenia sv. Kríža postavený na mieste starého kostola z 11. storočia. Patrónkou kostola a obce Valča je sv. Kríž, ale aj sv. Helena, ktorej koruna je vyobrazená v erbe. Na mieste starého kostola (na ktorého základoch stojí ten súčasný) bolo kedysi drevené hradisko, ktoré bolo najskôr vypálené. Vo valčianskych poliach kedysi dávno stál Kostol Nepoškvrnenej Panny Márie, avšak už veľmi dlho neexistuje, bol zrútený. V roku 2001 bola postavená a vysvätená Kaplnka Panny Márie Lurdskej v parku pred kostolom. V chotári obce sa nachádza viacero drevených krížov, murovaný kríž sa nachádza na začiatku ulice Priehrada (príjazdová cesta ku kostolu, od hlavnej cesty). V obci sa okrem kaplnky Panny Márie Lurdskej nachádza kaplnka Jána Nepomuckého, ktorý stojí v parku, v tesnej blízkosti pamätníka SNP.

Park a pamätník SNP bol vybudovaný v roku 1975, v strede obce, na pamiatku padlým obyvateľom Valče v druhej svetovej vojne. Na jeho otvorenie prišli aj bývalí velitelia 2. partizánskej brigády Milana Rastislava Štefánika z Ruska, ktorí počas druhej svetovej vojny pôsobili taktiež vo Valčianskej doline. Na križovatke v susednej obci Benice sa nachádza kaplnka. Nebolo by na nej nič zvláštne a dôležité pre Valču, ak by nebola, respektíve soška sv. Jána v nej, ak by nebola predmetom sporu Valčanov a Beničanov. Soška bola totiž premiestnená z Valče do Beníc, práve do tejto kaplnky. Keď sa o niekoľko rokov rozhodlo, že soška bude vrátená do Valče, ľudia čo ju prenášali, objavili na jej podstavci vytesanú jednu vetu. Táto veta a

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

najskôr aj človek, čo ju do postavca vyril presadzovala Valču, trochu pejoratívnym spôsobom - „Serem na Benice, radšej idem do Valče“.

Významní rodáci obce Valča:

- **Karol Cengel**, prírodovedec -zoológ, entomológ, lesník, ochranár a preparátor.
- **Ján Anđel**, spisovateľ, písal hlavne pre deti a mládež. Bol organizátorom kultúrneho života obce a taktiež bol aj kronikárom.
- **Svetozár Pavlík** - v 60. rokoch 20. storočia patril k najlepším kulturistom Československa a preslávil Valču aj v zahraničí. Svetozár Pavlík je bývalým trénerom reprezentácie Slovenska v kulturistike a vychoval mnoho majstrov Európy a majstrov sveta. Dostal aj ďakovný list od prezidenta a premiéra .
- **Stanislav Zachar** - architekt, rytier rádu sv. Silvestra, tento titul mu udelil pápež Pius XI., vo Vrútkach naplánoval Zacharovu vilu , okrem nej viacero významných budov vo Vrútkach a množstvo kostolov po celom Slovensku (práve preto mu bol udelený titul rytiera rádu sv. Silvestra). Je to veľmi významný valčiansky rodák.
- **Imrich Matej Korauš** - lekár, učiteľ, vojak. Bol zaslúžilým vojakom, avšak vo veku 35 rokov prešiel do sféry školstva - bol profesorom matematiky, chémie a telesnej výchovy na evanjelickom gymnáziu v susednom Kláštore pod Znievom - toto gymnázium bolo jedným z prvých troch

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

slovenských gymnázií (okrem tohto boli gymnáziá v Revúcej a v dnešnom Martine). Bol pochovaný v Kláštore pod Znievom.

Z obce Valča pochádzajú aj olejkári a šafraníci. V obci sa nachádza kaštieľ a vedľa neho olejkárske domy. Valčianski olejkári a šafraníci sa preslávili vo vtedajšom cárskom Rusku, Perzii, Španielsku a v Istanbule (na celom území Európy). Obyvatelia sa taktiež zaoberali roľníctvom a drevorubačstvom, počas totalitného režimu obyvatelia pracovali v JRD (Jednotné roľnícke družstvo) Valča, ktoré dnes ešte stále funguje, avšak s menším počtom zamestnancov a modernejšou technikou.

4.2. Spoločenský život

- kluby, spolky, združenia, spoločenské aktivity a akcie

V obci Valča sa každoročne koná množstvo spoločenských a kultúrnych podujatí pre obyvateľov obce. Na organizácii spoločenského života sa podieľa aj obecná samospráva poskytovaním priestorov pre jednotlivé podujatia, a taktiež spolupodielaním na organizovaní niektorých spoločenských alebo kultúrnych podujatí v spolupráci so základnou školou a miestnymi organizáciami.

Každoročné podujatia:

- Medzinárodný deň žien,
- Deň matiek
- Stavanie mája
- Deň detí,
- Úcta k starším,
- Fašiangy
- Valčianske melódie
- Ech heligónky
- Privítanie Mikuláša
- Vianočné trhy

Na spoločenskom dianí obce sa bezprostredne podieľajú aj nasledovné organizácie:

- Dobrovoľný hasičský zbor (DHZ) – sú najaktívnejšou organizáciou s najväčšou členskou základňou, podieľajú sa na plnení úloh Civilnej ochrany obyvateľstva (založený v roku 1867)
- Zbor pre občianske záležitosti (ZPOZ) – podieľa sa na organizovaní významných jubileí občanov, sobášov, uvítaní detí do života, a taktiež pohrebov,
- Klub dôchodcov
- Miestny odbor Matice slovenskej
- Telovýchovná jednota Družstevník Valča (III.liga)
- Stolnotenisový oddiel
- Základná škola
- Rímsko-katolícka farnosť
- Ev. a. v. farský úrad

Divadelný krúžok fungoval vo Valči veľmi dlho, dohromady 85 rokov. Zahŕňal nielen predstavenia detí a mládeže, ale aj predstavenia dospelých ľudí. V začiatočnom období a aj neskôr tento krúžok účinkoval pod menom Vajanský. Neskôr ho členovia premenovali na Valčan. Mal obrovské úspechy, často sa o ňom písalo v novinách. V tomto krúžku pôsobil aj bývalý starosta Valče, p. Ján Škvarka. Dlhodobým vedúcim, režisérom a taktiež hercom v tomto divadelnom krúžku bol pán Ján Padúch, dnes najstarší člen Miestneho odboru Matice slovenskej vo Valči. Valčania sa venovali ochotníckemu divadlu veľmi veľa, čoho dôkazom sú mnohé články v regionálnych i celoštátnych časopisoch. Pán Padúch vydal knižku „Z činnosti divadelného ochotníctva vo Valči za roky 1890 - 1975", v ktorej je zdokumentované každé predstavenie, vystupujúci, udalosti v každom roku pôsobenia krúžku, úspechy i fotografie.

Sociálna vybavenosť obyvateľov Valče je na vysokej úrovni, čoho dôkazom sú aj mnohé zariadenia zabezpečujúce kvalitný život obyvateľov. V obci sa nachádza : obecný úrad, matričný úrad, kultúrny dom, obecná knižnica, základná škola (1. - 4. ročník), pokračovanie tejto školy je možné na 9-ročnej základnej

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

škole v susedných Beniciach, prípadne v obci Žabokreky, ktorá je však od Valče omnoho viac vzdialená a nachádza sa už v blízkosti Martina. Okrem týchto zariadení v obci funguje materská škola, supermarket, dva obchody potravín, stravovacie zariadenia, pošta, lyžiarske stredisko i hotel.

6. EKONOMICKÉ VYUŽÍVANIE ZDROJOV

6.1. Podnikateľské sféra

- primárny sektor, sekundárny sektor, terciálny sektor, kvartérny sektor, organizačná štruktúra hospodárstva podľa SODB 2011

Obyvateľstvo podľa súčasnej ekonomickej aktivity, pohlavia a miesta narodenia

Pohlavie	Osoby ekonomicke aktívne					
	spolu	%	z toho			vypomáhajúci (neplatení) členovia domácností v rodinných podnikoch
			osoby na materskej dovolenke	pracujúci dôchodcovia	nezamestnaní	
Valča						
Muži	418	55,9	0	12	59	1
Ženy	330	44,1	11	14	29	0
Spolu	748	100,0	11	26	88	1

Osoby na rodičovskej dovolenke	Nepracujúci dôchodcovia	Ostatní nezávislí	Osoby závislé			
			spolu	v tom		
				deti do 16 rokov	študenti stredných škôl	študenti vysokých škôl
1	139	3	168	128	32	8
34	201	5	160	113	29	18
35	340	8	328	241	61	26

Ostatní závislí, nezistení	Úhrn obyvateľstva	Narodení v obci bydliska	
		spolu	%
40	769	349	45,4
33	763	293	38,4
73	1 532	642	41,9

Obyvateľstvo ekonomicke aktívne podľa postavenia v zamestnaní, veku a pohlavia

Vek, pohlavie		Postavenie v zamestnaní						Ekonomicky aktívni spolu
		zamestnanci	podnikatelia		členovia družstiev	vypomáhajúci (neplatení) člen. domácn.	ostatní a nezistení	
			so zamestnancami	bez zamestnancov				
Valča								
15 - 19	muži	1	0	0	0	0	4	5
	ženy	1	0	0	0	0	0	1
	spolu	2	0	0	0	0	4	6
20 - 24	muži	32	0	2	0	1	9	44
	ženy	16	0	1	0	0	8	25
	spolu	48	0	3	0	1	17	69
25 - 29	muži	34	2	10	0	0	5	51
	ženy	26	1	2	0	0	9	38
	spolu	60	3	12	0	0	14	89

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

30 - 34	muži	35	0	12	0	0	5	52
	ženy	32	0	2	0	0	6	40
	spolu	67	0	14	0	0	11	92
35 - 39	muži	43	2	11	0	0	5	61
	ženy	46	0	1	0	0	6	53
	spolu	89	2	12	0	0	11	114
40 - 44	muži	35	2	14	0	0	4	55
	ženy	40	0	3	0	0	2	45
	spolu	75	2	17	0	0	6	100
45 - 49	muži	35	4	10	0	0	4	53
	ženy	40	2	3	0	0	3	48
	spolu	75	6	13	0	0	7	101
50 - 54	muži	38	2	1	1	0	3	45
	ženy	32	3	3	0	0	5	43
	spolu	70	5	4	1	0	8	88
55 - 59	muži	30	1	6	0	0	4	41
	ženy	30	0	1	0	0	4	35
	spolu	60	1	7	0	0	8	76
60 - 64	muži	4	0	0	0	0	1	5
	ženy	0	0	0	1	0	0	1
	spolu	4	0	0	1	0	1	6
65+	muži	3	0	1	1	0	1	6
	ženy	0	0	1	0	0	0	1
	spolu	3	0	2	1	0	1	7
Úhrn	muži	290	13	67	2	1	45	418
	ženy	263	6	17	1	0	43	330
	spolu	553	19	84	3	1	88	748
%		73,9	2,5	11,2	0,4	0,1	11,8	100,0
Z obyvateľstva v produktívnom veku podiel ekonomicky aktívnych								
Muži		-	-	-	-	-	-	72,5
Ženy		-	-	-	-	-	-	61,5
Spolu		-	-	-	-	-	-	67,2
Z obyv. v poprodukt. veku podiel ekonomicky aktívnych		-	-	-	-	-	-	3,4

Obyvateľstvo ekonomicky aktívne podľa pohlavia, dochádzky do zamestnania a odvetvia ekonomickej činnosti

Odvetvie ekonomickej činnosti	Ekonomicky aktívne osoby			
	muži	ženy	spolu	z toho dochádza do zamestnania
Valča				
Pestovanie plodín a chov zvierat, poľovníctvo a služby s tým súvisiace	19	10	29	24
Lesníctvo a ťažba dreva	7	2	9	6
Výroba potravín	4	3	7	7
Výroba textilu	1	7	8	6

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

Výroba odevov	2	1	3	2
Výroba kože a kožených výrobkov	6	6	12	10
Spracovanie dreva a výroba výrobkov z dreva a korku okrem nábytku; výroba predmetov zo slamy a prúteného materiálu	3	1	4	4
Výroba papiera a papierových výrobkov	2	2	4	2
Tlač a reprodukcia záznamových médií	11	16	27	23
Výroba základných farmaceutických výrobkov a farmaceutických prípravkov	0	3	3	3
Výroba výrobkov z gumy a plastu	5	0	5	3
Výroba ostatných nekovových minerálnych výrobkov	3	2	5	5
Výroba a spracovanie kovov	4	0	4	3
Výroba kovových konštrukcií okrem strojov a zariadení	13	2	15	13
Výroba počítačových, elektronických a optických výrobkov	1	1	2	1
Výroba elektrických zariadení	4	0	4	3
Výroba strojov a zariadení i. n.	3	0	3	3
Výroba motorových vozidiel, návesov a prívesov	33	21	54	49
Výroba ostatných dopravných prostriedkov	2	0	2	2
Výroba nábytku	3	0	3	2
Iná výroba	1	0	1	1
Oprava a inštalácia strojov a prístrojov	6	0	6	5
Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	10	8	18	16
Zber, úprava a dodávka vody	0	1	1	1
Čistenie a odvod odpadových vôd	1	0	1	1
Zber, spracúvanie a likvidácia odpadov; recyklácia materiálov	1	1	2	1
Výstavba budov	6	3	9	8
Inžinierske stavby	6	0	6	4
Špecializované stavebné práce	28	5	33	27
Veľkoobchod a maloobchod a oprava motorových vozidiel a motocyklov	3	2	5	4
Veľkoobchod, okrem motorových vozidiel a motocyklov	20	17	37	31
Maloobchod okrem motorových vozidiel a motocyklov	21	46	67	60
Pozemná doprava a doprava potrubím	34	3	37	32
Skladové a pomocné činnosti v doprave	6	3	9	7
Poštové služby a služby kuriérov	3	4	7	7
Ubytovanie	3	4	7	3
Činnosti reštaurácií a pohostinstiev	8	8	16	13
Nakladateľské činnosti	0	1	1	1
Telekomunikácie	1	1	2	2
Počítačové programovanie, poradenstvo a súvisiace služby	3	1	4	4
Finančné služby, okrem poistenia a dôchodkového zabezpečenia	2	1	3	3
Činnosti v oblasti nehnuteľností	7	2	9	9
Právne a účtovnícke činnosti	3	4	7	6
Architektonické a inžinierske činnosti; technické testovanie a analýzy	4	1	5	3
Reklama a prieskum trhu	0	1	1	1
Ostatné odborné, vedecké a technické činnosti	1	0	1	1
Prenájom a lízing	2	0	2	1
Sprostredkovanie práce	5	0	5	4
Činnosti cestovných agentúr, rezervačné služby cestovných kancelárií a súvisiace činnosti	1	1	2	2
Bezpečnostné a pátracie služby	3	2	5	5
Činnosti súvisiace s údržbou zariadení a krajinou úpravou	4	0	4	3
Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	31	34	65	57
Vzdelávanie	18	26	44	39
Zdravotníctvo	15	40	55	50
Starostlivosť v bytových zariadeniach (rezidenčná starostlivosť)	0	2	2	1

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

Sociálna práca bez ubytovania	1	0	1	1
Tvorivé, umelecké a zábavné činnosti	1	1	2	2
Činnosti knižníc, archívov, múzeí a ostatných kultúrnych zariadení	2	3	5	3
Športové, zábavné a rekreačné činnosti	1	3	4	4
Činnosti členských organizácií	2	4	6	5
Ostatné osobné služby	1	3	4	2
Zamestnávateľ v zahraničí	1	1	2	2
Nezistené	26	16	42	31
Spolu	418	330	748	634

6.2. Trh práce

- zamestnanosť, nezamestnanosť

Nezamestnanosť v okrese Martin, vrátane obce Valča sa pohybuje okolo 9,13 % (jún 2014). Väčšina obyvateľov dochádza za prácou do okresných miest – Martin alebo Žilina.

II. ANALÝZA SITUÁCIE V OBCI

7. SWOT ANALÝZA

Swot analýza obce Valča bola použitá ako metóda, ktorá vychádza:

- z analýzy doterajšieho vývoja,
- súčasného stavu obce s uvedením jeho silných stránok,
- súčasného stavu obce s uvedením jeho slabých stránok,
- jeho potenciálnych rozvojových zdrojov – príležitostí (šanci),
- jeho potenciálnych ohrození rozvojových zámerov – hrozieb (rizík).

Pre definovanie základných prvkov SWOT analýzy obce boli využité:

- poznatky z doterajšieho vývoja a súčasného stavu vybavenia obce,
- rozvojové zámery obce,
- strategické ciele, ich priority a opatrenia.

Silné stránky obce predstavujú potenciálne faktory ďalšieho rozvoja obce vo všetkých základných oblastiach. Vytvárajú východiskovú základňu pre stanovenie reálnych rozvojových cieľov.

Slabé stránky obce predstavujú limitujúce faktory rozvojových zámerov a oblastí, na ktoré treba sústrediť pozornosť orgánov samosprávy.

Príležitosti (šance) sú faktormi, ktoré umožňujú pri ich využití naplnenie rozvojových zámerov obce, ich reálnosť a urýchlenie. Poznanie reálnych príležitostí e východiskom stanovenia splniteľných rozvojových cieľov.

Ohrozenia (riziká) predstavujú skutočnosti, ktoré môžu negatívne ovplyvniť resp. spomaliť realizáciu strategických cieľov rozvoja obce. Dôsledná analýza možností vzniku rizík na celospoločenskej i komunálnej úrovni predstavuje predovšetkým analýzu možností pri zabezpečovaní finančných zdrojov.

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

SWOT ANALÝZA

Poloha obce a väzba na vonkajšie okolie	
SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> - priaznivá dopravná napojenosť na uzle regiónu, - blízkosť jedného z hlavných uzlov regiónu. - vypracovaný územný plán obce, 	<ul style="list-style-type: none"> - ohrozenie životného prostredia a prírodných daností vplyvom komunikačných sietí.
PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
<ul style="list-style-type: none"> - využitie katastrálneho územia obce pre bytovú a občiansku výstavbu, - možnosti kooperácie riešenia otázok regionálneho charakteru s okolitými obcami. 	<ul style="list-style-type: none"> - nedostatok vlastných i verejných finančných zdrojov smerujúci na občiansku vybavenosť.

Životné prostredie	
SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> - blízkosť prírodných prvkov, - dostatok priestorov pre budovanie zón rekreácie a oddychu, - dostatok spodnej vody. - separovanie odpadu 	<ul style="list-style-type: none"> - všeobecný nezáujem na zlepšovaní životného prostredia a odstraňovaní príčin, - nevyužitie výhodného prostredia, najmä v okolí obce pre budovanie zón rekreácie. - neodkanalizovanie obce
PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
<ul style="list-style-type: none"> - využitie prírodného potenciálu na vytváranie rekreačných zón, - vyriešenie separovaného zberu odpadov a ich zhodnocovania, pri očakávanom náraste množstva komunálnych odpadov, - zvýšiť vedomie obyvateľstva vo sfére životného prostredia. 	<ul style="list-style-type: none"> - ohrozovanie obce hlučnosťou (najmä nárastom dopravy), prašnosťou a znečisťovaním ovzdušia, - ohrozovanie čistoty spodných vôd žumpami pri rodinných domoch, - vytváranie divokých skládok odpadu.

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

Technická infraštruktúra	
SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> - dostatok priestorov pre bytovú výstavbu a subjekty podnikania. 	<ul style="list-style-type: none"> - nevybudovaná kanalizácia obce, - neustála potreba investícií na údržbu a modernizáciu zariadení technickej infraštruktúry, - potrebná rekonštrukcia obecných budov, - potreba investícií do občianskej vybavenosti, - nedostatočná frekvencia autobusových spojov, - divoké skládky odpadu,
PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
<ul style="list-style-type: none"> - dobudovanie a oprava miestnych komunikácií - rekonštrukcia miestnych komunikácií, úpravy obecných verejných priestranstiev, - vybudovanie kanalizácie v celej obci, 	<ul style="list-style-type: none"> - nedostatok finančných zdrojov a prípadná neúspešnosť projektov pre riešenie rozvoja technickej vybavenosti, - narušovanie urbanistickej štruktúry a vzhľadu obce starými, najmä hospodárskymi budovami.

Sociálna (občianska) infraštruktúra	
SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> - dobrá úroveň bytovej vybavenosti obce s prevahou rodinných domov, - záujem o bývanie zo strany nových občanov 	<ul style="list-style-type: none"> - vysoká prevádzková nákladovosť objektov sociálnej infraštruktúry v pôsobnosti obce, - neúplný základný sortiment ponuky tovarov a služieb, - zhoršený technický stav obecných objektov, dlhodobé zanedbávanie ich údržby a opráv, - nedostatok finančných prostriedkov.
PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
<ul style="list-style-type: none"> - zrekonštruovanie obecných budov, - rozšírenie obchodu a služieb, sortimentu a kvality ponuky. 	<ul style="list-style-type: none"> - stav prípravy projektov pre jednotlivé zámery a nedostatok finančných zdrojov, - vysoký stupeň opotrebenia jednotlivých obecných objektov, potreba údržby, opráv, rekonštrukcií, ako aj zlepšenia vnútorného vybavenia, - potreba súhlasu vlastníkov starých, najmä hospodárskych budov s ich postupným odstraňovaním, - stav a vývoj zdravotného stavu obyvateľstva.

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

Demografický vývoj a ľudské zdroje.	
SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> - takmer jednotná národnostná štruktúra obyvateľov, - dopravné spojenie do zamestnania, škôl, na kultúrne, športové a iné podujatia, - predpoklady priaznivého demografického vývoja počtu obyvateľov, 	<ul style="list-style-type: none"> - nepriaznivá vzdelanostná štruktúra v obci, - málo pracovných príležitostí priamo v obci.
PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
<ul style="list-style-type: none"> - vznik pracovných príležitostí a ekonomický rozvoj celej oblasti, - vytváranie podmienok pre zamestnanie mladej generácie, - zvyšovanie kvalitatívnej úrovne sociálnej starostlivosti. 	<ul style="list-style-type: none"> - nepriaznivý ekonomický a sociálny vývoj v spoločnosti, existenčné podmienky pre zabezpečenie rodiny, - nezamestnanosť, odchádzanie za prácou.

Záujmové združenia, kultúrne a spoločenské aktivity.	
SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> - existujúce objekty v majetku obce bez ťarchy - organizovanie kultúrnych podujatí detí a mládeže - tradícia v organizovaní kultúrno-spoločenských podujatí. 	<ul style="list-style-type: none"> - menší záujem mladších generácií o záujmovú činnosť, kultúrne a športové aktivity, atď., - nedostatočná zapojenosť podnikateľských subjektov na kultúrno-spoločenských akciách,
PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
<ul style="list-style-type: none"> - zapojenie všetkých vekových zložiek obyvateľstva na záujmových aktivitách, - poskytovanie priestorov pre stretávanie a organizovanie obecných podujatí, - pokračovanie v tradíciách obce v športových, kultúrnych a spoločenských podujatiach. 	<ul style="list-style-type: none"> - nedostatok finančných zdrojov na splnenie spoločenských, kultúrnych a športových zámerov, - slabší záujem, najmä mladších občanov o činnosť v záujmových združeniach v obci.

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

Ekonomické podmienky a podnikateľské prostredie.	
SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> - predpoklady rozvoja podnikania a rozširovania obchodu a služieb pre občanov v obci v cestovnom ruchu, - obecný majetok, možnosti jeho efektívnejšieho využitia, vrátane podnikania s ním. 	<ul style="list-style-type: none"> - potreba využívania verejných zdrojov (EÚ, SR, , - nízka finančná a daňová sila obce, - vysoký stupeň opotrebenia obecného majetku.
PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
<ul style="list-style-type: none"> - zvýšenie finančnej a daňovej sily obce, - priaznivé podmienky pre čerpanie zo štrukturálnych fondov EÚ, - racionalizačné opatrenia a program úspory nákladov na samosprávu. 	<ul style="list-style-type: none"> - nedostatok finančných prostriedkov na rozvoj obce, - nepriaznivé vplyvy na životné prostredie obce, - celkový rast nákladov na činnosť samosprávy, najmä rast cien energií, služieb, nákladov na verejné účely obce a pod. .

SWOT analýza silných a slabých stránok, príležitostí a ohrození poskytla prehľad potenciálnych obmedzení i možností pri ďalšom rozvoji obce. Jej zhodnotenie umožnilo stanoviť nevyhnutné priority strategických cieľov v jednotlivých oblastiach a prijať opatrenia na zabezpečenie ich dosiahnutia. Analýza príležitostí a ohrození umožnila odhaliť doteraz nevyužitú šancu a súčasne definovať riziká, s ktorými sa samospráva môže v ďalšom období stretnúť.

8. PROBLÉMOVÁ ANALÝZA

8.1. Audit problémov - najdôležitejšie problémy, kľúčové problémy – matrica problémov

Z auditu zdrojov a SWOT analýzy vyplýva **kľúčový problém** a to je

**„ nedostatok základných služieb
a malý rozvoj investícií pre obnovu a rozvoj obce“.**

Kľúčové disparity rozvoja obce Valča:

V **hospodárskej oblasti** je to nedostatok podnikateľskej činnosti, na čo nadväzuje nedostatok pracovných príležitostí. Obec nedostatočne využíva potenciál v oblasti cestovného ruchu, ktorý by mohol byť prínosom v rozšírení ponuky pracovných príležitostí. Obyvatelia riešia viac existenčné problémy ako spoločenské. Napriek tomu je kultúrno-spoločenský život pomerne bohatý. Je v záujme obce podporovať a vytvárať materiálne podmienky pre duchovné, kultúrne a športové aktivity mládeže ale aj dospelých a dôchodcov (športoviská, klubovú činnosť, a pod.)

V obci je malý rozsah služieb (obchodu, pohostinstvo) Obyvatelia si zvykli, ale je potrebné riešiť dopravnú dostupnosť či už smerom do Martina, Prievidze alebo Turčianskych Teplíc.

Riešením základných existenčných problémov sa vyrieši aj vzhľad obce (cesty, bytový fond, potoky, životné prostredie celkom), opatera starých ľudí, stabilizácia a index vitality obyvateľstva.

V **oblasti ľudských zdrojov** patrí ku kľúčovým disparitám slabšia vzdelanostná úroveň obyvateľov obce. Obec ohrozuje negatívny prirodzený prírastok a odchod obyvateľstva do ekonomicky vyspelejších regiónov za prácou. Ďalší základný problém je sociálna inklúzia a ľudské zdroje. Najväčším problémom je **starnutie obyvateľstva** a odchod mladých ľudí z obce. Živitelia rodín odchádzajú za prácou na

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

dlhodobejšie pobyty a v obci zostávajú ženy, deti a dôchodcovia, čo je veľmi negatívny jav pre život rodín ale aj obce.

Nedobudovaná technická infraštruktúra – chýbajúca kanalizácia je istým obmedzením v oblasti zvyšovania kvality života obyvateľov obce. Taktiež je významným indikátorom pre vstup investorov do oblasti.

Hlavné faktory rozvoja obce Valča:

V **hospodárskej oblasti** je hlavným faktorom rozvoja nízka zamestnanosť. Je aj sociálnym determinantom zdravia obyvateľstva.

Cestovný ruch: existuje prírodný, kultúrny, ľudský potenciál obce, ktorý možno efektívne využiť v oblasti rozvoja turistiky, remesiel, rozvoja kultúrnych atraktivít obce. Dôležitým prvkom je propagácia obce a budovanie pozitívneho imidžu.

Existujúce **ľudské zdroje** možno efektívne zapojiť do rozvoja terciálnej sféry podporou podnikania (vzdelávanie, kurzy, školenia, pomoc pri vypracovaní projektov, rozširovanie internetovej gramotnosti a pod.)

Technická a sociálna infraštruktúra : dobudovaním technickej infraštruktúry, výstavbou nových rodinných domov a udrzaním priaznivého životného prostredia sa obec stane príťažlivou pre mladých ľudí a mladé rodiny, čo bude vplývať na rozširovanie a pozitívne sa to odrazí na demografii obyvateľstva.

Ochrana životného prostredia – uvedomelosť obyvateľov je významným prvkom ochrany životného prostredia. Vychádza z princípov trvaloudržateľného rozvoja ochrany a tvorby krajiny, z potreby znižovať a obmedzovať negatívne dopady ľudskej činnosti na zložky životného prostredia. Významnú úlohu to zohráva aktívny prístup obce v Združení obcí horného Turca na ochranu životného prostredia.

9. ANALÝZA VÄZIEB NA STRATEGICKÉ DOKUMENTY VÚC

9.1. PHSR VÚC

Súladi PHSR obce Valča s PHSR Žilinského samosprávneho kraja:

Dané aktivity akčného plánu sú v súlade s PHSR Žilinského samosprávneho kraja :

Oblasť : konkurencieschopnosť regiónov:

Strategický cieľ 4. Zachovanie rôznorodosti a zlepšenie spolupráce subregiónov pri posilnení pozície Žilinského kraja a Považia v kontexte Európy regiónov

Špecifický cieľ : 4.1 Posilnenie identity subregiónov ako zdroja ich konkurencieschopnosti

Opatrenie : 4.1.3 Posilňovanie miestnej a regionálnej identity obyvateľov s krajinou, v ktorej žijú a

Aktivity:

- Realizovať projekty zamerané na dosiahnutie cieľovej kvality krajiny a zvýraznenie krajinného rázu.
- Zveľadiť prírodné a významné krajinné prvky obcí a regiónu pre zvýšenie ich atraktivity a pestrosti.
- Podporovať zabezpečenie súladu medzi záujmami vlastníkov a užívateľov pozemkov či budov s verejno-prospešnými záujmami obcí a regiónu pri dosahovaní cieľovej kvality krajiny, ochrane prírodného a kultúrneho dedičstva v obciach a regióne.
- Zvýšiť atraktivitu verejných priestorov v sídlach - podporovať komplexnú tvorbu a obnovu kvalitných verejných priestorov v sídlach s dôrazom na požiadavky komunity.
- Posilniť spoluprácu architektov, samosprávy a miestnych obyvateľov pri tvorbe verejných priestorov v obciach a mestách s dôrazom na ich atmosféru a imidž miesta, ...

9.2. ÚPN VÚC

Obec má vlastný územný plán, ktorý je v súlade s a vychádza z územného plánu Žilinského samosprávneho kraja.

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

10. ANALÝZA POTENCIÁLU ÚZEMIA

10.1. Rozvojový potenciál územia, disparity rozvoja

Rozvojová úroveň priestoru a teda i obce je ovplyvnená tromi základnými podmienkami:

- disponibilitou rozvojového potenciálu,
- schopnosťou využitia rozvojového potenciálu,
- vonkajším prostredím, ktoré tvorí legislatíva, ekonomický rozvoj spoločnosti, disponibilita verejných zdrojov a systém ich prerozdelenia.

Rozvojový potenciál obce tvorí je územná a ekonomická priestorová štruktúra, ktorá je systemizovaná v týchto skupinách:

- prírodné zdroje,
- obyvateľstvo,
- miestne hospodárstvo,
- technická infraštruktúra,
- sociálna infraštruktúra,
- miestna samospráva s jej ekonomickými podmienkami.

Keďže jednotlivé podsystemy priestorovej štruktúry sú navzájom späté je ťažké určiť, ktorý z uvedených faktorov je najdôležitejší. Preto pri analýze rozvojových faktorov a rovnako pri ich prognózovaní je potrebné venovať dostatočnú pozornosť všetkým faktorom. Nevyváženosť rozvojových faktorov obmedzuje dynamiku rozvoja a je jednou z príčin rozvojovej diferenciácie medzi obcami a regiónmi.

Kľúčové disparity a hlavné faktory rozvoja

Všeobecné východiská

Kľúčové disparity	Hlavné faktory rozvoja
1. Málo pracovných príležitostí a nízke príjmy obyvateľov	⊙ Zvýšenie atraktivity územia obce
2. Nevyhovujúca kvalita životného prostredia	⊙ Nárast počtu nových pracovných príležitostí a zvýšenie príjmov obyvateľstva
3. Nedostatočne využitý kultúrno-historický potenciál obce	⊙ Skvalitnenie životného prostredia
4. Nedostatok sociálnych a zdravotných služieb	⊙ Zachovanie kultúrno-historického dedičstva
5. Nízka úroveň kvality verejnej infraštruktúry a služieb	⊙ Zvýšenie dostupnosti sociálnych a zdravotných služieb
6. Nedostatočná kvalita ľudských zdrojov a spoločenského života	⊙ Vytvorenie podmienok pre poskytovanie kvalitnejších verejných služieb
	⊙ Rozvoj ľudských zdrojov a spoločenského života

Z hľadiska vyváženého a optimálneho rozvoja územia obce a zvyšovania kvality života obyvateľov je nevyhnutné zamerať sa v programovom období 2014 – 2020 na rovnomernejšiu koncentráciu zdrojov do všetkých strategických priorít. Skoordinovaná koncentrácia zdrojov by sa mala prejavovať nielen vo vyššej efektívnosti a účinnosti implementácie verejných politík, ale i možnosti využívania zdrojov z fondov EÚ. Na základe získaných skúseností prvoradá intervencia by mala smerovať do aktivít, ktoré budú mať výraznejší dopad na hospodársky a sociálny rozvoj obce.

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

III. STRATÉGIA ROZVOJA OBCE

11. VÍZA A CIELE ROZVOJA OBCE

11.1. Vízia

Vízia: Zvyšovanie kvality života v obci Valča s dôrazom na zlepšenie základných služieb a rozvoj investícií.

Tento strategický cieľ je postavený na predpoklade, že obec spoločne so svojimi partnermi zlepší kvalitu života obyvateľov predovšetkým v dvoch hlavných smeroch:

- vybudovaním plne funkčných prvkov infraštruktúry vytvorí dobré podmienky pre príjemné a bezproblémové bývanie jej obyvateľov - miestna infraštruktúra
- zlepší starostlivosť o ich životné potreby v oblasti sociálnej, duchovnej i materiálnej – vytváranie pracovných príležitostí, vzdelávanie a informovanie

Vysporiadaním majetkových vzťahov bude možné uzatvárať partnerstvá pri budovaní miestnej infraštruktúry, čo podporí rozvoj podnikateľských aktivít a tým zamestnanosť a viac finančných zdrojov použiteľných na rozvoj obce.

Dostatočná a aktuálna propagácia obce, zabezpečené požadované služby podporia rozvoj cestovného ruchu, ale aj záujem o trvalé bývanie.

Celoživotné vzdelávanie a vybudovaná kultúrna a sociálna infraštruktúra zvýši úroveň vzdelanostných aktivít aj záujem o spoločenské vyžitie v obci a stabilizáciu obyvateľov.

11.2. Ciele stratégie rozvoja

- (*prioritné oblasti*,) **strategický (globálny) cieľ, všeobecné (strategické) ciele, špecifické ciele**

Naplnenie dlhodobej vízie rozvoja obce Valča vedie cez stanovenie a plnenie strategických cieľov rozvoja obce, ich priorít a opatrení. Tieto boli stanovené predovšetkým na základe problémov, ich príčin a dôsledkov v súčasnom stave obce.

Pre naplnenie dlhodobej vízie mesta boli v PHSR obce Valča stanovené nasledovné strategické ciele:

Schéma prioritných osí PHSR obce Valča:

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

Základným predpokladom pre splnenie stanovených cieľov je získanie potrebných finančných zdrojov. Ide najmä o financie z verejných fondov, resp. z fondov Európskej únie. Okrem verejných finančných zdrojov sa počíta aj s účasťou súkromných zdrojov. Ďalším predpokladom pre úspešné splnenie strategických cieľov je dôsledné vypracovanie a predkladanie programových zámerov a zdôvodnených žiadostí o pridelenie finančných prostriedkov na príslušné inštitúcie.

12. FINANČNÝ RÁMEC

12.1. Zdroje financovania stratégie

Financovanie:

- štátny rozpočet,
- rozpočet obce,
- európske fondy,
- súkromné zdroje.

- európske fondy:

PROGRAM ROZVOJA VIDIEKA

OPATRENIE 7 - ZÁKLADNÉ SLUŽBY A OBNOVA DEDÍN VO VIDIECKYCH OBLASTIACH

OPATRENIE 19 - LEADER

PROGRAMOVÁ ČASŤ

I. PROGRAM ROZVOJA

1. PRIORITY A OPATRENIA PROGRAMU

- priority, opatrenia a indikatívne aktivity, väzba na *prioritné oblasti* a ciele

Prioritná os č.1 Rozvoj ľudských zdrojov

Prioritná os č.1 Rozvoj ľudských zdrojov vytvára priestor na riešenie problémov týkajúcich sa trhu práce, podpory zamestnanosti, mobility pracovnej sily, podpory sociálneho začlenenia a sociálnych služieb, boja proti chudobe ako aj problematike vzdelávania od predprimárneho (MŠ) až po celoživotné vzdelávanie. Táto prioritná os sa prierezovo dotýka všetkých rozvojových oblastí mesta.

Prioritná os č. 1 Rozvoj ľudských zdrojov napĺňa 3 tematické ciele politiky súdržnosti EÚ:

Podpora zamestnanosti a mobility pracovnej sily;

Podpora sociálneho začlenenia a boj proti chudobe;

Investovanie do vzdelania, zručností a celoživotného vzdelávania;

Prioritná os Rozvoj ľudských zdrojov má 3 opatrenia:

1.1 Podpora zamestnanosti a mobility pracovnej sily

1.2 Podpora sociálneho začlenenia a boj proti chudobe

1.3 Investovanie do vzdelania, zručností a celoživotného vzdelávania

Schéma prioritnej osi 1 Rozvoj ľudských zdrojov

Prioritná os	1. ROZVOJ ĽUDSKÝCH ZDROJOV
Opatrenie	1.1 Podpora zamestnanosti a mobility pracovnej sily <ul style="list-style-type: none">1.1.1 Zlepšiť prístup k zamestnaniu1.1.2 Podpora integrácie mladých ľudí na trh práce1.1.3 Rovnosť medzi mužmi a ženami a zosúladenia pracovného a súkromného života1.1.4 Prispôsobenie pracovníkov, podnikov a podnikateľov zmenám

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

	<p>1.2 Podpora sociálneho začlenenia a boj proti chudobe</p> <p>1.2.1 Aktívne začlenenie</p> <p>1.2.2 Zlepšenie prístupu k cenovo prístupným, trvalo udržateľným a kvalitným službám vrátane zdravotnej starostlivosti a sociálnych služieb všeobecného záujmu</p> <p>1.2.3 Sociálna inklúzia marginalizovaných rómskych komunit</p> <p>1.3. Investovanie do vzdelania, zručností a celoživotného vzdelávania</p> <p>1.3.1 Predprimárne vzdelávanie (materské školy)</p> <p>1.3.2 Základné školy</p> <p>1.3.3 Celoživotné vzdelávanie</p> <p>1.3.4 Príprava a začlenenie mladých ľudí na trh práce</p>
Hlavné ciele EÚ 2020	Podpora zamestnanosti a mobility pracovnej sily; Podpora sociálneho začlenenia a boj proti chudobe; Investovanie do vzdelania, zručností a celoživotného vzdelávania;
Finančný zdroj:	rozpočet obce Valča, ŠR – OP Ľudské zdroje, ERDF, ESF, KF, MPSVaR SR, iné zdroje
Hlavné indikátory EÚ pre Slovensko	<p>Zvýšiť mieru zamestnanosti obyvateľov vo veku 20 až 64 rokov na 72 %</p> <p>Aspoň 40% obyvateľstva vo veku 30-34 rokov s ukončeným vysokoškolským alebo rovnocenným vzdelaním</p> <p>Zníženie predčasného ukončenia školskej dochádzky pod 6 % (obyvateľstvo vo veku od 18 do 24 rokov)</p> <p>Znížiť počet osôb ohrozených chudobou alebo vylúčením v SR aspoň o 170 tis.</p>

Prioritná os č.2 Životné prostredie a environmentálna infraštruktúra

Kvalita životného prostredia, podobne ako téma doprava, sa radí medzi prioritované témy obce Valča. Negatívny tlak na životné prostredie vytvára najmä chýbajúca kanalizácia.

Schéma prioritnej osi 2 Životné prostredie a environmentálna infraštruktúra

Prioritná os	2. ŽIVOTNÉ PROSTREDIE A ENVIRONMENTÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA
Opatrenie	<p>2.1 Ochrana životného prostredia a presadzovanie efektívnosti využívania zdrojov. Podpora prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo vo všetkých sektorech.</p> <p>2.2 Podpora prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo vo vrtkých sektoroch</p> <p>2.3 Politika udržania a rozvoja plôch zelene v obci</p>
Hlavné ciele EÚ 2020	Podpora prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo vo všetkých sektoroch Podpora prispôsobovania sa zmenám klímy, predchádzania a riadenia rizika Ochrana životného prostredia a presadzovanie efektívnosti využívania zdrojov ;
Finančný zdroj:	rozpočet obce Valča, ŠR – ŠR, ERDF, ESF, KF, iné zdroje
Hlavné indikátory EÚ pre Slovensko	<p>Zníženie emisií skleníkových plynov (SP) o 13 % (národný záväzný cieľ pre sektory mimo systému obchodovania s emisiami oproti roku 2005 - stavebníctvo, doprava, poľnohospodárstvo)</p> <p>14% energie musí pochádzať z obnoviteľných zdrojov</p> <p>Zvýšenie energetickej efektívnosti, zníženie spotreby energie o 1,6 Mtoe</p>

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

Prioritná os č.3 Kvalitné a dostupné služby verejnosti

Táto prioritná os vytvára priestor pre celé spektrum služieb verejnosti, zvýšenie ich kvality, zlepšenie dostupnosti, efektívnejšieho využívania potenciálu mesta a zvyšovanie kvality života jej obyvateľov. Riešenie tu nájde i šport, kultúra, voľno časové aktivity.

Prioritná os č. 3 Kvalitné a dostupné služby verejnosti napĺňa 2 tematické ciele politiky súdržnosti EÚ:

Podpora začleňovania a boj proti chudobe

Investovanie do vzdelania, zručností a celoživotného vzdelávania

Prioritná os č. 3 Kvalitné a dostupné služby verejnosti má 2 opatrenia:

3.1 Ľahší prístup k efektívnym a kvalitnejším verejným službám

3.2 Konkurencie schopný a atraktívny región

Schéma prioritnej osi 3 Kvalitné a dostupné služby verejnosti

Prioritná os	3. KVALITNÉ A DOSTUPNÉ SLUŽBY VEREJNOSTI
Opatrenie	<p>3.1 Ľahší prístup k efektívnym a kvalitnejším verejným službám</p> <p>3.1.1 Investovanie do sociálnej infraštruktúry a bývania. Obnova vodovodnej siete.</p> <p>3.1.2 Investovanie do školskej infraštruktúry (predprimárne vzdelávanie, základné školy,</p> <p>3.1.3 Modernizácia a budovanie sociálnej a zdravotníckej infraštruktúry</p> <p>3.2 Konkurencie schopný a atraktívny región</p> <p>3.2.1 Podpora fyzickej, ekonomickej a sociálnej regenerácie časti obecných území</p> <p>3.2.2 Ochrana, propagácia a rozvoj kultúrneho a prírodného dedičstva</p>
Hlavné ciele EÚ 2020	Podpora začleňovania a boj proti chudobe Investovanie do vzdelania, zručností a celoživotného vzdelávania
Finančný zdroj:	rozpočet obce Valča, ŠR – ŠR, ERDF, ESF, KF, ŠFRB, MDVaRR SR, iné zdroje
Hlavné indikátory EÚ pre Slovensko	Aspoň 40% obyvateľstva vo veku 30-34 rokov s ukončeným vysokoškolským alebo rovnocenným vzdelaním Zníženie predčasného ukončenia školskej dochádzky pod 6 % (obyvateľstvo vo veku od 18 do 24 rokov) Znížiť počet osôb ohrozených chudobou alebo vylúčením v SR aspoň o 170 tis.

Prioritná os č.4 Podpora podnikania, výskumu a inovácií

Tvorba nových pracovných príležitostí je kľúčovou potrebou obyvateľov obce Valča. Je identifikovaných niekoľko ciest na naplnenie tejto požiadavky. Okrem prepojenia vzdelávania a potrieb trhu práce, zlepšenia podmienok na podnikanie, sú to hlavne investície do inovácií a podpora vedy a výskumu pre inovácie.

Prioritná os č. 4 Podpora podnikania, výskumu a inovácií napĺňa 3 tematické ciele politiky súdržnosti EÚ:

Posilnenie výskumu, technologického rozvoja a inovácií

Zlepšenie prístupu k informáciám a komunikačným technológiám a zlepšenie ich využívania a kvality

Zvýšenie konkurencieschopnosti MSP

Prioritná os č. 4 Podpora podnikania, výskumu a inovácií má 2 opatrenia:

4.1 Podpora podnikateľského prostredia priaznivého pre inovácie

4. 2 Zlepšenie prístupu k informáciám a komunikačným technológiám a zlepšenie ich využívania a kvality

Schéma prioritnej osi 4 Podpora podnikania, výskumu a inovácií

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

Prioritná os	4. PODPORA PODNIKANIA, VÝSKUMU A INOVÁCIÍ
Opatrenie	4. 1 Podpora podnikateľského prostredia priaznivého pre inovácie 4.2 Zlepšenie prístupu k informáciám a komunikačným technológiám a zlepšenie ich využívania a kvality
Hlavné ciele EÚ 2020	Posilnenie výskumu, technologického rozvoja a inovácií Zlepšenie prístupu k informáciám a komunikačným technológiám a zlepšenie ich využívania a kvality Zvýšenie konkurencieschopnosti MSP
Finančný zdroj:	rozpočet obce Valča, ŠR – ŠR, ERDF, ESF, KF, iné zdroje
Hlavné indikátory EÚ pre Slovensko	Investovať 1% HDP EÚ do výskumu a vývoja (% HDP)

Prioritná os č.5 Moderná a profesionálna verejná správa

Moderná, efektívna a profesionálna verejná správa je téma, na ktorú upriamila pozornosť Európska únia pri identifikovaní kľúčových priorít a tematických cieľov pre programové obdobie 2014 – 2020.

Schéma prioritnej osi 5 Moderná a profesionálna verejná správa

Prioritná os	5. MODERNÁ A PROFESIONÁLNA VEREJNÁ SPRÁVA
Opatrenie	5.1 Budovanie kapacít nositeľov politík zamestnanosti, vzdelávania, sociálnych politík a sektorových a územných stratégií 5.2 Zavedenie inovatívnych elektronických služieb verejnej správy pre občanov a podnikateľov
Hlavné ciele EÚ 2020	Zlepšenie prístupu k informáciám a komunikačným technológiám a zlepšenie ich využívania a kvality Zvyšovanie inštitucionálnych kapacít a efektivity verejnej správy
Finančný zdroj:	rozpočet obce Valča, ŠR – ERDF, ESF, KF, iné zdroje
Hlavné indikátory EÚ pre Slovensko	Zlepšenie indexu kvality verejnej správy (sleduje Svetová banka) na 90%

Uvedené opatrenia vychádzajú z analýz a naplňajú sa aktivitami, ktoré môžu byť realizované v nadväznosti a v určitých časových horizontoch.

**PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA
NA ROKY 2014-2020**

Tabuľka č.1 PREHĽAD OPATRENÍ A RÁMCOVÝCH AKTIVÍT OBCE VALČA NA OBDOBIE 2014-2020

PRIORITNÁ OS	OPATRENIE	PODOPATRENIE	RÁMCOVÉ AKTIVITY
1.ROZVOJ ĽUDSKÝCH ZDROJOV	1.1 Podpora zamestnanosti a mobility pracovnej sily	1.1.1 Zlepšiť prístup k zamestnaniu	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Podpora komplexných riešení pri zabezpečení lepšieho prístupu k zamestnaniu, ➤ Podporiť zdravé starnutie, zabezpečiť dostupnosť a kvalitu verejnej dopravy, bývania, celoživotného vzdelávania, uspokojovania duchovných potrieb a kultúrnych potrieb, dostupnosti a kvality zdravotnej starostlivosti a sociálnych služieb podporujúcich nezávislý, bezpečný, dôstojný a aktívny život v starobe, ➤ Podporiť poskytovanie individualizovanejších služieb zamestnanosti, informačných a poradenských služieb pre uchádzačov o zamestnanie a znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie, najmä pre mladých ľudí, dlhodobo nezamestnaných, zdravotne znevýhodnených, staršie osoby a ženy na trhu práce, ➤ Posilniť kapacity poskytovateľov služieb,
		1.1.2 Podpora integrácie mladých ľudí na trh práce	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Overenie netradičných modelov odborného vzdelávania mladých ľudí, ktorí predčasne ukončili prípravu – odskúšaním modelu škola – dielňa.
		1.1.3 Rovnosť medzi mužmi a ženami a zosúladenia pracovného a súkromného života	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Podpora zariadení a služieb pre deti za účelom zosúladenia rodinného a pracovného života (jasle, materské škôlky, opatrovateľky, iných

**PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA
NA ROKY 2014-2020**

			rodinných príslušníkov), ➤ Podpora starostlivosti o zdravotne postihnutého člena rodiny,
		1.1.4 Prispôsobenie pracovníkov, podnikov a podnikateľov zmenám	➤ Podpora partnerstiev a sietí podnikateľov pri realizácii aktivít a pri šírení tzv. „best practice“ zameraných na tvorbu a udržanie pracovných miest, nediskrimináciu a udržanie rodovej rovnosti v rýchlo sa meniacich požiadavkách trhu práce.
	1.2 Podpora sociálneho začlenenia a boj proti chudobe	1.2.1 Aktívne začlenenie	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Podpora sociálnej práce a iných odborných činností v prirodzenom prostredí, otvorenom prostredí, náhradnom prostredí a na komunitnej úrovni, ➤ Podpora dostupnosti a zvýšenie kvality vybraných sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a iných systémov podporujúcich sociálnu inklúziu, ➤ Podpora efektivity systému ochrany detí, vrátane jeho inštitucionálneho zabezpečenia, ➤ Podpora rozvoja vybraných druhov sociálnych služieb za účelom zabezpečenia primeraného prístrešia a komplexného riešenia problematiky bytovej exklúzie, ➤ Podpora spolupráce sociálnych partnerov s odbornou verejnosťou.
		1.2.2 Zlepšenie prístupu k cenovo prístupným, trvalo udržateľným a kvalitným službám vrátane	➤ Realizácia inovatívnych služieb v rámci konceptu integrovanej zdravotnej

**PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA
NA ROKY 2014-2020**

		zdravotnej starostlivosti a sociálnych služieb všeobecného záujmu	<p>starostlivosti,</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Realizácia sociálnych inovácií v zdravotných a sociálnych službách, ➤ Doplnenie a stabilizácia ľudských zdrojov.
		1.2.3 Sociálna inklúzia marginalizovaných rómskych komunit	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Podpora komplexných opatrení na zlepšenie prístupu MRK ku vzdelávaniu ➤ Podpora komplexných opatrení na zlepšenie prístupu MRK k pracovným príležitostiam ➤ Podpora komplexných opatrení na zlepšenie prístupu MRK k zdravotnej starostlivosti
	1.3. Investovanie do vzdelania, zručností a celoživotného vzdelávania	1.3.1 Predprimárne vzdelávanie	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Podpora opatrení na zvýšenie odbornej úrovne pedagogickej činnosti učiteľov pri rešpektovaní špecifik materských škôl, ➤ Podpora tvorby nových nástrojov diagnostiky školskej spôsobilosti detí, ➤ Aktivity zamerané na spoluprácu s rodičmi v procese predprimárneho vzdelávania ➤ Podpora inkluzívneho modelu vzdelávania pre potreby predprimárneho stupňa školskej sústavy.
		1.3.2 Základné školy	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Podpora opatrení na zlepšenie školského výkonu a motivácie žiakov k absolvovaniu najvyššie možného stupňa vzdelania na lokálnej úrovni, ➤ Projekty na zvýšenie záujmu žiakov základných škôl o odborné

**PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA
NA ROKY 2014-2020**

			<p>vzdelávanie a prípravu vrátane podpory projektov na zvýšenie prírodovednej, finančnej a matematickej gramotnosti žiakov</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Podpora inkluzívneho vzdelávania žiakov so špeciálnymi výchovno – vzdelávacími potrebami, ➤ Podpora rozvíjania záujmu, nadania, talentu a voľnočasových aktivít detí a mládeže, ➤ Podpora vzdelávania a výchova detí a mládeže v environmentálnej oblasti, ➤ Program ekologickej výchovy a vzdelávania v spolupráci so školami a mimoškolskými zariadeniami zahájí jeho realizáciu, ➤ Podpora spolupráce škôl so zamestnávateľmi.
		1.3.3 Celoživotné vzdelávanie	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Podpora projektov zameraných na výkon praktického vyučovania žiakov stredných odborných škôl priamo na pracoviskách iných fyzických alebo právnických osôb, ➤ Podpora tvorby komplexného systému predvídania potrieb pracovného trhu, profesijného poradenstva a relevantných vzdelávacích programov, založených na spolupráci medzi MPSVaR SR, MŠVVaŠ SR, regionálnymi orgánmi a sociálnymi partnermi, ➤ Podpora zakladania partnerstiev medzi školami, regiónmi, mestami, podnikateľskou sférou a tretím sektorom, ➤ Projekty na podporu vzdelávania pre aktívne starnutie, ➤ Podpora vzdelávania a výchova verejnosti v environmentálnej oblasti, ➤ Podpora tvorby a realizácie ďalšieho vzdelávania vo všetkých jeho

**PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA
NA ROKY 2014-2020**

			formách: špecializačné štúdium, certifikačná príprava a sústavné vzdelávanie.
		1.3.4 Príprava a začlenenie mladých ľudí na trh práce	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Podpora zakladania partnerstiev medzi školami, regiónmi, mestami, podnikateľskou sférou a tretím sektorom, ➤ Podpora informačných a poradenských centier pre mladých,
2. ŽIVOTNÉ PROSTREDIE A ENVIRONMENTÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA	2.1 Ochrana životného prostredia a presadzovanie efektívnosti využívania zdrojov. Podpora prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo vo všetkých sektorech.		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Príprava na opätovné použitie, zhodnocovanie odpadov vrátane výstavby a rekonštrukcie zariadení na triedený zber komunálnych odpadov, ➤ Aktualizácia Programu odpadového hospodárstva, s cieľom zvýšiť využiteľnosť a znížiť skládkovanie odpadov, ➤ Vytváranie podmienok na zabezpečenie spojitosti vodných tokov a odstraňovanie bariér vo vodných tokoch a ich realizácia za účelom podpory biodiverzity a zabezpečovania ekosystémových služieb, ➤ Dobudovanie verejných kanalizácií a čistiarní odpadových vôd,
	2.2 Podpora prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo vo vrtkých sektoroch		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Podpora energetickej efektívnosti a využitia energie z obnoviteľných zdrojov vo verejných infraštruktúrach, vrátane využitia vo verejných budovách a v sektore bývania, ➤ Komplexná obnova budov verejnej správy, budov na bývanie a

**PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA
NA ROKY 2014-2020**

			<p>modernizácia technických zariadení budov, zlepšovanie tepelno-technických vlastností stavebných konštrukcií,</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Modernizácia vykurovacích/klimatizačných systémov, systémov prípravy teplej vody, osvetlenia, výťahov, inštalácia systémov merania a riadenia, zmena spôsobu zásobovania teplom smerom k využívaniu efektívnych systémov
	2.3 Politika udržania a rozvoja plôch zelene v obci		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Inventarizácia a kategorizácia zelených plôch ktoré sú v správe a vlastníctve mesta, ➤ Aktívna politika obce smerom k ochrane zelených plôch, ➤ Obnova a revitalizácie obecnej a parkovej zelene a prírodných prvkov.
3. KVALITNÉ A DOSTUPNÉ SLUŽBY VEREJNOSTI	3.1 Ľahší prístup k efektívnym a kvalitnejším verejným službám	3.1.1 Investovanie do sociálnej infraštruktúry a bývania. Obnova vodovodnej siete	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Výstavba, rekonštrukcia a modernizácia stavebných objektov zariadení tak, aby sa vytvorili vhodné priestorové podmienky pre poskytovanie a zabezpečenie komunitnej starostlivosti, ➤ Podpora rozvoja vybraných sociálnych služieb a vybraných služieb pre rodiny (materská škola), ➤ Investície do budovania sociálnych a nájomných bytov, vrátane podpory aktívneho prístupu fyzických osôb,
		3.1.2 Investovanie do školskej infraštruktúry (predprimárne vzdelávanie, základné školy,	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Prístavba, nadstavba, stavebné úpravy, rekonštrukcia existujúcich

**PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA
NA ROKY 2014-2020**

			<p>zariadení materských, základných škôl,</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Obstaranie vnútorného a vonkajšieho vybavenia objektov nevyhnutne súvisiaceho s účelom využitia stavby, vrátane IKT vybavenia, ➤ Dobudovanie/úprava športovísk pre deti/študentov, školských jedální, školských kuchýň, ubytovacích zariadení, bezbariérových prístupov, ➤ Dovybavenie (učební) v oblasti praktického vyučovania,
		3.1.3 Modernizácia a budovanie sociálnej a zdravotníckej infraštruktúry	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Podpora reštrukturalizácie existujúcich zdravotníckych zariadení na iných služieb (rehabilitácia, sociálnych vecí a rodiny, ošetrovateľstvo a pod.),
	3.2 Konkurencie schopný a atraktívny región	3.2.1 Podpora fyzickej, ekonomickej a sociálnej regenerácie časti obecných území	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Regenerácia a využitie nevyužívaných objektov a areálov, zanedbaných oblastí prispievajúcich k zvýšenej kvalite života v meste a mestských častiach, ➤ Rekonštrukcia objektov a ich nové využitie, ktoré má charakter verejných služieb, alebo služieb pre občanov, ➤ Budovanie obecných nájomných bytov v rámci existujúcich brownfieldov , ➤ Budovanie občianskej infraštruktúry (voľnočasové aktivity) v rámci existujúcich brownfieldov na (ihriská, športové areály a plochy, kreatívne dielne, kultúrne zariadenia a i.), ➤ Údržba a úprava existujúcich športovísk, vytvorenie nových možností na športovanie,

**PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA
NA ROKY 2014-2020**

			<ul style="list-style-type: none"> ➤ Podpora rozvoja športových a voľnočasových aktivít na pôde mesta, ➤ Vytváranie podmienok pre podporu obecného podnikania, podnikateľský inkubátor, ➤ Budovanie multifunkčných verejných zariadení, ➤ Revitalizácia zanedbaných areálov a priestranstiev a vytváranie kompaktnej mestskej štruktúry s prvkami verejnej zelene, izolačnej zelene, zelene na strechách budov, (zachytávanie dažďovej vody); rehabilitácia (na úrovni spoločenskej mienky), revitalizácia (nielen na úrovni fyzickej a mestskej obnovy, ale aj na úrovni spoločenských procesov a interakcií); diverzitu a komplexnosť verejných priestranstiev, ➤ Podpora úpravy verejných priestranstiev, vrátane prípravy projektovej dokumentácie, ➤ Dopravné riešenia prístupu k verejným priestranstvám, odbremenenie verejných priestranstiev od dopravy. Napríklad rozširovanie peších zón a zón s maximálnou rýchlosťou 30 km/hod (zón 30), spoločné zdieľanie priestoru chodcami a áut, rozvoj mestskej infraštruktúry pre bicykle, ➤ Prvky bezbariérového prístupu, ➤ Obnova a doplnenie prvkov spoločne nazývaných mobiliár a prvky malej architektúry, ide napr. o smetné koše, kvetináče, sochy, fontány, studne
		3.2.2 Ochrana, propagácia a rozvoj kultúrneho a prírodného dedičstva	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Obnova a revitalizácia najvýznamnejších kultúrnych pamiatok a

**PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA
NA ROKY 2014-2020**

			<p>kultúrnych zariadení,</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Obnova a revitalizácia múzeí v prírode, zriadenie archeoparkov, remeselných tvorivých dielní, rozvoj lokálnej umeleckej tvorby, folklorizmus, ➤ Rozvoj produktov a služieb pre múzejné účely, ➤ Rozvoj lokálnej umeleckej tvorby
4. PODPORA PODNIKANIA, VÝSKUMU A INOVÁCIÍ	4. 1 Podpora podnikateľského prostredia priaznivého pre inovácie		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Podpora inovatívnych prístupov vo sfére služieb, kreatívnych centier, kultúrneho a kreatívneho priemyslu, sociálnej inovácie a demonštračných činností a propagácia výsledkov výskumu, inovácií a podpora poradenských služieb pre podniky v oblasti výskumu a inovácií,
	4.2 Zlepšenie prístupu k informáciám a komunikačným technológiám a zlepšenie ich využívania a kvality		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Podpora zavádzania širokopásmového pripojenia a siete novej generácie a budovania regionálnych sietí otvorených pre všetkých operátorov, ➤ Podpora plánovania stimulácie používania širokopásmového internetu.
5.MODERNÁ A PROFESIONÁLNA VEREJNÁ SPRÁVA	5.1 Budovanie kapacít nositeľov politík zamestnanosti, vzdelávania, sociálnych politík a sektorových a územných stratégií		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Integrácia a optimalizácia procesov a organizácie efektívnej verejnej správy, ➤ Podpora boja proti korupcii a transparentné verejné obstarávanie, ➤ Spolupráca s organizáciami občianskej spoločnosti.

**PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA
NA ROKY 2014-2020**

		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Posilnenie analytických kapacít verejnej správy a organizácií občianskej spoločnosti prostredníctvom budovania nových kapacít a posilňovanie existujúcich odborných kapacít, ➤ Aktivity zamerané na podporu inovatívnych projektov prispievajúcich k rozvoju analytických kapacít, mapovaniu hospodárskeho a sociálneho potenciálu občianskej spoločnosti a formulovaniu nových reformných cieľov verejných politík.
	5.2 Zavedenie inovatívnych elektronických služieb verejnej správy pre občanov a podnikateľov	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Podpora zavádzania inovatívnych elektronických služieb verejnej správy pre občanov a podnikateľov, ➤ Podpora tvorby platformy pre otvorené dáta a ich využívania, ➤ Podpora informatizácie samosprávy, ➤ Vytvorenie podmienok na realizáciu eGovernment cloudu a podpora cloudových služieb.

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

II. IMPLEMENTČNÝ RÁMEC PROGRAMU

2. ZABEZPEČENIE IMPLEMENTÁCIE PROGRAMU

- 2.1. Sociálno-ekonomické partnerstvo
- 2.2. Inštitucionálne zabezpečenie implementácie programu
- 2.3. Organizačné zabezpečenie implementácie programu

Na realizáciu stratégií bude potrebné používať nielen vlastné zdroje, ale bude hľadať aj finančné zdroje z iných zdrojov. Obec sa bude usilovať o získanie dotácií v rámci pomoci EÚ – Partnerská dohoda na roky 2014 – 2020 a ďalších grantových systémov podporujúcich princíp environmentálny, cezhraničnej spolupráce, rozvoja ľudských zdrojov a pod.

Pre programové obdobie operačných programov 2014 – 2020 je obec zaradená medzi obce nad 1000 obyvateľov a čerpanie finančných prostriedkov bude prioritne prostredníctvom **Programu rozvoja vidieka, opatrenie 19 a prostredníctvom týchto operačných programov:**

Operačné programy pre programové obdobie 2014 – 2020 Názov OP	Riadiaci orgán
Výskum a inovácie	Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu a Ministerstva hospodárstva
Integrovaná infraštruktúra	Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja
Ľudské zdroje, zamestnanosť a inklúzia	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny
Kvalita životného prostredia	Ministerstvo životného prostredia
Integrovaný regionálny operačný program	Ministerstvo vnútra
Efektívna verejná správa	Ministerstvo vnútra

3. ZÁKLADNÝ IMPLEMENTAČNÝ RÁMEC PROGRAMU

- 3.1. Indikatívny finančný rámec programu
- 3.2. Realizačný rámec opatrení

Finančné a integračné nástroje politiky súdržnosti v rokoch 2014 - 2020

Zdroj: Európska komisia: Finančné nástroje politiky súdržnosti v rokoch 2014 – 2020; Integrovaná územná investícia

Európsky fond regionálneho rozvoja (ERDF)

Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR) sa zameriava na posilnenie hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti v Európskej únii odstraňovaním nerovností medzi regiónmi. EFRR podporuje regionálny a miestny rozvoj a prispieva tak k všetkým tematickým cieľom podrobným stanovením priorit na zvýšenie dôrazu na:

- výskum, vývoj a inovácie,
- zlepšenie prístupu k informačným a komunikačným technológiám a zvýšenie ich kvality,
- zmenu klímy a prechod na nízkouhlíkové hospodárstvo,
- obchodnú podporu malých a stredných podnikov,
- služby vo všeobecnom hospodárskom záujme,
- telekomunikačnú, energetickú a dopravnú infraštruktúru,
- posilňovanie inštitucionálnych kapacít a účinnej verejnej správy,
- zdravotnícku, vzdelávaciu a sociálnu infraštruktúru a
- udržateľný rozvoj miest.

POSILNENIE DÔRAZU NA TEMATICKÉ CIELE

Aby sa zaistilo, že sa investície EÚ sústredia na tieto priority, stanovujú sa minimálne pridelené prostriedky v niekoľkých prioritných oblastiach. Napríklad v rozvinutejších a prechodných regiónoch by sa malo na vnútroštátnej úrovni vyčleniť minimálne 80 % zdrojov z EFRR na energetickú účinnosť a obnoviteľné zdroje, inovácie a podporu malých a stredných podnikov, z ktorých by sa malo na energetickú účinnosť a obnoviteľné zdroje vyčleniť aspoň 20 %. Menej rozvinuté regióny si budú môcť vybrať zo širšieho rozsahu

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

investičných priorít vzhľadom na ich širšie potreby rozvoja. Na energetickú účinnosť a obnoviteľné zdroje, inovácie a podporu malých a stredných podnikov však budú musieť vyčleniť aspoň 50 % zdrojov z EFRR.

POSILNENIE ÚZEMNEJ SÚDRŽNOSTI

Navrhované nariadenie prináša zvýšenie dôrazu na udržateľný rozvoj miest. Ten by sa mal dosiahnuť vyčlenením minimálne 5 % zdrojov z EFRR na udržateľný rozvoj miest, vytvorenie platformy na rozvoj miest na podporu zvyšovania budovania kapacít a výmeny skúseností a prijatím zoznamu miest, kde sa vykonávajú integrované činnosti pre udržateľný rozvoj miest.

Návrh obsahuje aj podporu inovačných postupov v oblasti udržateľného rozvoja miest, ktorá je obmedzená na 0,2 % ročného objemu finančných prostriedkov.

Mimoriadnu pozornosť treba venovať oblastiam so špecifickými prírodnými a demografickými charakteristikami s osobitným vyčlenením ďalších finančných prostriedkov pre najodľahlejšie a málo zaľudnené regióny. Najmenej 50 % týchto vyčlenených finančných prostriedkov sa musí vyčleniť na činnosti, ktoré prispievajú k diverzifikácii a modernizácii hospodárstiev najodľahlejších regiónov s osobitným dôrazom na výskum a inovácie, informačné a komunikačné technológie a konkurencieschopnosť malých a stredných podnikov.

Európsky sociálny fond (ESF)

Okrem toho, že prispieva k hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti, Európsky sociálny fond (ESF) je hlavným nástrojom na investície do ľudí. Zlepšuje pracovné príležitosti európskych občanov, podporuje lepšie vzdelávanie a zlepšuje situáciu najzraniteľnejších obyvateľov ohrozených chudobou.

Nariadenie navrhuje, aby sa ESF v Únii zamerával na štyri tematické ciele:

- ☐ podporu zamestnanosti a podporou pracovnej mobility,
- ☐ podporu sociálneho začleňovania a boja proti chudobe,
- ☐ investície do vzdelávania, zručností a celoživotného vzdelávania a
- ☐ posilňovanie inštitucionálnych kapacít a účinnej verejnej správy.

ESF by však mal prispievať aj k iným tematickým cieľom, ako napríklad k podpore prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo, ktoré by zohľadňovalo klímu a účinne využívalo zdroje, k posilneniu využívania informačných a komunikačných technológií, podpore výskumu, technologického vývoja a inovácií a zlepšeniu konkurencieschopnosti malých a stredných podnikov.

POSILNENIE DÔRAZU NA TEMATICKÉ CIELE

V súlade so záväzkom EÚ k začleňujúcemu rastu by sa aspoň 20 % zdrojov ESF malo vyčleniť na podporu sociálneho začleňovania a boja proti chudobe. Okrem toho by sa programy mali sústrediť na financovanie obmedzeného počtu takzvaných investičných priorít, ktoré určujú podrobnosti každého tematického cieľa.

POSILNENIE PARTNERSTVA

Návrh obsahuje konkrétne ustanovenia na posilnenie partnerstva a podporu aktívnej účasti sociálnych partnerov a mimovládnych organizácií na investíciách ESF. Požaduje, aby sa primerané množstvo prostriedkov z ESF vyčlenilo na budovanie kapacít na činnosť sociálnych partnerov a mimovládnych organizácií v menej rozvinutých regiónoch.

POSILNENIE SOCIÁLNYCH INOVÁCIÍ A NADNÁRODNEJ SPOLUPRÁCE

Činnosti v oblasti sociálnych inovácií a nadnárodnej spolupráce sa podporujú prostredníctvom zvýšenej sadzby spolufinancovania určených prioritných osí, prostredníctvom osobitných opatrení v oblasti programovania a monitorovania a prostredníctvom silnejšej úlohy Komisie pri výmene a šírení osvedčených postupov a spoločných činností v rámci Únie.

POSILNENIE DÔRAZU NA VÝSLEDKY

S cieľom zlepšiť účinnosť zásahov ESF sa uvažuje o osobitných ustanoveniach na zaistenie sústreďovania zdrojov. Okrem toho sa zavádzajú spoločné ukazovatele, ktoré umožnia podrobnejšie monitorovanie a uľahčia posudzovanie vplyvu investícií ESF na úrovni EÚ.

ZJEDNODUŠENIE SYSTÉMU UPLATŇOVANIA

Návrh nariadenia navrhuje zjednodušené možnosti nákladov na uľahčenie využívania ESF najmä malými hospodárskymi subjektmi. Okrem toho navrhuje, aby v prípade malých hospodárskych subjektov mali členské štáty povinnosť využívať štandardné váhy jednotkových nákladov alebo paušálne náklady. To by mohlo znížiť administratívne zaťaženie až v 50 % projektov.

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

ZVÝŠENÉ VYUŽÍVANIE FINANČNÝCH NÁSTROJOV

Zavádzajú sa konkrétne ustanovenia pre finančné nástroje, ktoré majú povzbudiť členské štáty a regióny, aby využívali ESF a zvýšili tak jeho kapacitu na financovanie činností na podporu zamestnanosti, vzdelávania a sociálneho začleňovania.

Integrované investície pre udržateľný mestský rozvoj

Cieľom mestského rozmeru politiky súdržnosti je zabezpečiť účinné vykonávanie zásahov mesta. Tento cieľ je možné dosiahnuť len prostredníctvom integrovaných stratégií. Mestské investície by sa preto zo zásady mali vykonávať len v rámci integrovanej stratégie pre udržateľný mestský rozvoj. Podľa návrhov Komisie existuje niekoľko spôsobov podpory udržateľného mestského rozvoja pomocou štrukturálnych fondov.

Po prvé, udržateľný mestský rozvoj možno podporovať prostredníctvom operačných programov s prioritnou osou, ktorá obsahuje investičnú prioritu súvisiacu s mestom (napríklad na podporu sociálneho začleňovania vrátane fyzického a hospodárskeho obnovenia znevýhodnených mestských oblastí).

Po druhé, udržateľný mestský rozvoj možno podporovať prostredníctvom nástroja IUI (Integrated Territorial Investment – Integrované územné investície). IUI je nástroj na zoskupovanie finančných prostriedkov z niekoľkých prioritných osí jedného alebo viacerých programov pre viacerozmerne a medziodvetvové zásahy. IUI je ideálny nástroj na podporu integrovaných opatrení v mestských oblastiach, pretože ponúka možnosť kombinovať financovanie z viacerých zdrojov. IUI ako integrovaná investičná stratégia (alebo miniprogram) sa môže vzťahovať na rôzne typy funkčných mestských oblastí od susedskej alebo okresnej úrovne až po väčšie funkčné mestské oblasti, napríklad mestské regióny alebo metropolitné oblasti vrátane susedných vidieckych oblastí. Riadenie a realizácia by sa mali (častočne alebo úplne) delegovať na samostatný orgán, napríklad na mestský úrad, aby sa zabezpečilo, že investície nástroja IUI sa realizujú komplementárnym spôsobom. Komisia navrhuje, aby sa každému členskému štátu vyčlenilo minimálne 5 % zdrojov EFRR na činnosti týkajúce sa mestského rozvoja, ktoré sa realizujú prostredníctvom nástroja IUI, pričom jeho riadenie sa deleguje na mestá.

Po tretie, miestny komunitný rozvoj sa môže použiť ako nástroj na realizáciu udržateľného mestského rozvoja. Integrované stratégie založené na jednotlivých oblastiach, ktoré vypracúvajú a vykonávajú miestne skupiny zodpovedné za opatrenia, ktoré pozostávajú zo zástupcov verejnosti, súkromného sektora a občianskej spoločnosti vrátane samotných občanov, môžu mobilizovať interný potenciál a nieť miestnu zodpovednosť za príslušné zásahy.

Na záver, udržateľný mestský rozvoj možno podporovať prostredníctvom finančných nástrojov. Finančné nástroje môžu okrem podpory pomocou grantov ponúknuť sériu výhod, najmä v súvislosti s nízkymi verejnými zdrojmi, ktoré sú nedostatočné v porovnaní s rastúcimi potrebami investícií v mestách, napríklad potrebou dlhodobých recyklačných fondov, pritiažnutia dodatočného financovania, zhromažďovania odborných poznatkov a podpory ešte účinnejšieho využívania zdrojov.

Integrované územné investície

Keďže integrované územné stratégie sú nesmierne dôležité na dosiahnutie inteligentnej, trvalo udržateľnej a inkluzívnej Európy, ktorej predstava je zahrnutá v stratégii s názvom Európa 2020, navrhované nariadenie týkajúce sa spoločných opatrení zavádza nástroj IUI ako kľúčový nástroj implementácie týchto stratégií. Návrh Komisie poskytuje flexibilný mechanizmus na sformulovanie integrovaných odoziev umožňujúcich diverzifikáciu územných potrieb bez straty tematického zamerania, prostredníctvom ktorého je politika súdržnosti prepojená so stratégiou Európa 2020.

INTEGROVANÉ ÚZEMNÉ INVESTÍCIE - ÚČINNÝ A FLEXIBILNÝ NÁSTROJ

Nástroj Integrované územné investície (IUI) je nástroj na implementáciu územných stratégií integrovaným spôsobom. Nejde o operáciu ani o vedľajšiu prioritu určitého operačného programu. Nástroj IUI naopak umožňuje členským štátom EÚ prierezovo implementovať operačné programy a čerpať z fondov z niekoľkých prioritných osí jedného alebo viacerých operačných programov, a tak zabezpečiť pre určité územie implementáciu integrovanej stratégie. Existencia nástroja IUI poskytne členským štátom flexibilitu z pohľadu návrhu operačných programov a umožní účinnú implementáciu integrovaných činností prostredníctvom zjednodušeného financovania.

Je dôležité zdôrazniť, že integrované územné investície sa môžu efektívne využívať iba v prípade, že príslušná zemepisná oblasť aplikuje integrovanú medziodvetvovú územnú stratégiu.

Medzi kľúčové prvky nástroja Integrovaná územná investícia (IUI) patrí:

- ☐ stanovené územie a integrovaná stratégia územného rozvoja;
- ☐ balík činností naplánovaných na implementáciu;
- ☐ riadiace štruktúry, ktoré budú nástroj IUI spravovať.

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

STANOVENÉ ÚZEMIE A INTEGROVANÁ STRATÉGIA ÚZEMNÉHO ROZVOJA

Základným prvkom je rozvoj medziodvetvovej integrovanej stratégie rozvoja, ktorá sa bude zameriavať na potreby rozvoja danej oblasti. Stratégia sa navrhne takým spôsobom, aby jednotlivé činnosti vychádzali zo synergie vytvorených na základe koordinovanej implementácie. Nástroj IUI sa môže využívať v ktorejkoľvek zemepisnej oblasti s príslušnými územnými prvkami od špecifických mestských častí s viacerými typmi deprivácie až po mestské, metropolitné, mestsko-dedinské, subregionálne alebo interregionálne oblasti. Nástroj IUI dokáže tiež poskytnúť integrované činnosti v samostatných zemepisných celkoch s podobnou charakteristikou v rámci regiónu (napr. môže ísť o sieť malých alebo stredných miest). Nástroj IUI nemusí nutne pokryť celé územie určitého administratívneho celku.

BALÍK ČINNOSTÍ NAPLÁNOVANÝCH NA IMPLEMENTÁCIU

Činnosti, ktoré sa majú implementovať prostredníctvom nástroja IUI, prispievajú k plneniu tematických cieľov relevantných prioritných osí využívaných operačných programov, ako aj rozvojových cieľov územnej stratégie. Môžu sa financovať z Európskeho fondu regionálneho rozvoja (EFRR), Európskeho sociálneho fondu (ESF) a Fondu súdržnosti, no kombinovať všetky fondy v každom nástroji IUI nie je povinné. V rámci nástroja IUI sa však odporúča kombinovať fondy EFRR a ESF, keďže integrovaný prístup vyžaduje prepojenie investícií v tzv. mäkkej a vo fyzickej infraštruktúre. Toto je dôležité najmä v prípade trvalo udržateľného rozvoja miest.

Nástroj IUI poskytuje podporu nielen vo forme grantov, ale aj prostredníctvom finančných nástrojov, ktoré vhodným spôsobom zabezpečujú činnosti definované v rozvojovej stratégii.

Miestny rozvoj riadený spoločenstvom môže byť prvkom, ktorý možno použiť pri postupnom uskutočňovaní implementácie nástroja IUI. Medzi nástrojom IUI a miestnym rozvojom riadeným spoločenstvom sú však dôležité rozdiely. Miestny rozvoj riadený spoločenstvom využíva výlučne prístup „zdola nahor“. Obsah miestnej rozvojovej stratégie a operácií, ktoré sa v rámci nej financujú, určuje miestna akčná skupina. Na druhej strane, nástroj IUI vopred neurčuje, ako sa prijímajú rozhodnutia o samotných investíciách – tento proces môže prebiehať smerom „zhora nadol“ alebo „zdola nahor“, prípadne môže ísť o kombináciu oboch postupov. Miestny rozvoj riadený spoločenstvom by tak mohol napríklad byť súčasťou integrovanej mestskej stratégie implementovanej prostredníctvom nástroja IUI.

Popri investíciách podporujúcich stratégiu miestneho rozvoja prostredníctvom nástroja IUI sa ďalšie činnosti týkajúce sa rovnakej oblasti môžu financovať prostredníctvom prioritných osí operačného programu alebo programov, ktoré nie sú súčasťou financovania nástroja IUI. Mnohé z navrhovaných investičných priorít môžu priamo prispieť k rozvoju danej zemepisnej oblasti a implementovať všetky z nich pomocou tohto nástroja nie je povinné. Odporúča sa však, aby boli investície do sektorov v danej oblasti zaradené a zosúladené so integrovanými stratégiami územného rozvoja.

RIADIACE ŠTRUKTÚRY, KTORÉ BUDÚ SPRAVOVAŤ NÁSTROJ IUI

Riadiaci orgán operačného programu nesie konečnú zodpovednosť za riadenie a implementáciu operácií nástroja IUI. Môže však ustanoviť sprostredkujúce orgány vrátane miestnych úradov, orgánov pre regionálny rozvoj alebo mimovládne organizácie, aby vykonávali niektoré alebo všetky úlohy riadenia a implementácie. Forma a stupeň delegovania riadenia nástroja IUI sa môžu líšiť v závislosti od administratívneho členenia členského štátu alebo regiónu. Nasledujúci diagram vysvetľuje, ako môže nástroj IUI získať balík financií z niekoľkých prioritných osí jedného alebo viacerých programov na účely multidimenzionálnej a medziodvetvovej intervencie. Nástroj IUI môže podporovať akúkoľvek operáciu, ktorá je v súlade s investičnými prioritami zúčastnených prioritných osí.

VÝHODY NÁSTROJA IUI

Návrhy Komisie týkajúce sa nástroja IUI majú niekoľko potenciálnych výhod:

- IUI ako nástroj propagujúci integrované využívanie fondov má v sebe potenciál viesť k lepším súhrnným výsledkom pri rovnakej výške verejných investícií.
- Delegovanie riadenia nástroja IUI posilní subregionálne zúčastnené strany (miestne alebo mestské zúčastnené strany) tým, že zabezpečí ich účasť na príprave a implementácii programu.
- Keďže má nástroj IUI viacero finančných zdrojov, ktoré sú zabezpečené už od začiatku, je väčšia istota financovania integrovaných činností.
- Nástroje IUI sú určené na miestny prístup k rozvoju, ktorý môže pomôcť rozvinúť málo využívaný potenciál na miestnej, mestskej a regionálnej úrovni.

Miestny rozvoj riadený spoločenstvom

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

V priebehu minulých 20 rokov sa prístup LEADER (1) v oblasti miestneho rozvoja riadeného spoločenstvom (CLLD) – založený na skúsenostiach iniciatívy financovanej zo štrukturálnych fondov EÚ, ktorý mal pomôcť zúčastneným stranám vo vidieckych oblastiach zhodnotiť dlhodobý potenciál ich miestneho regiónu – ukázal ako efektívny a účinný nástroj pri uskutočňovaní rozvojových politík. Európska komisia podporuje túto realizačnú metódu aj prostredníctvom ďalších iniciatív Spoločenstva, akými sú iniciatívy URBAN (2) a EQUAL (3). Pokiaľ ide o prístup LEADER, ktorý EÚ sústavne podporuje od roku 1991, tento prístup sa stal dôležitým prvkom rozvojovej politiky vidieka a je akceptovaný v celej Európe. Od roku 2007 je miestny rozvoj nástrojom uskutočňovania politiky aj v odvetví európskeho rybného hospodárstva.

Návrh nariadenia o budúcom nástroji CLLD sa zakladá na prístupe LEADER a týka sa všetkých fondov začlenených do spoločného strategického rámca – Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR), Európsky sociálny fond (ESF), Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EPFRV), Európsky fond námorného a rybného hospodárstva (EFNRH) a Kohézny fond (KF) – na programové obdobie rokov 2014-2020 (fondy SSR).

CLLD je nástroj, ktorý sa má využívať špeciálne na subregionálnej úrovni a ktorý dopĺňa ďalšiu rozvojovú podporu na miestnej úrovni. CLLD môže mobilizovať a zapájať miestne spoločenstvá a organizácie, aby prispeli k dosiahnutiu cieľov stratégie Európa 2020 v oblasti inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu, v oblasti podpory územnej súdržnosti a dosahovania konkrétnych politických cieľov.

Hlavné ciele návrhu Komisie sú zjednodušiť a rozšíriť využívanie nástroja CLLD ako rozvojového nástroja. Návrhy CLLD budú:

- vyzývať miestne spoločenstvá, aby vytvárali integrované prístupy zhora nadol v podmienkach, keď treba reagovať na územné a miestne problémy, ktoré si vyžadujú štrukturálnu zmenu;
- budovať kapacity spoločenstva a podporovať inovácie (vrátane sociálnych inovácií), podnikanie a možnosti zmien podporou rozvoja a objavovaním nevyužitého potenciálu v rámci spoločenstiev a území;
- podporovať vlastníctvo na úrovni spoločenstva zvyšovaním účasti v rámci spoločenstiev a budovať zmysel pre zapojenie sa a vlastníctvo, ktoré zvyšujú účinnosť politík EÚ; a
- pomáhať viacúrovňovej správe poskytnutím spôsobu, ktorým sa miestne spoločenstvá budú v plnej miere podieľať na určovaní charakteru realizácie cieľov EÚ vo všetkých oblastiach.

ZÁSADNÉ PRVKY MIESTNEHO ROZVOJA RIADENÉHO SPOLOČENSTVOM

Miestne akčné skupiny by mali tvoriť zástupcovia miestnych verejných a súkromných spoločensko-hospodárskych záujmov, ako napríklad podnikatelia a ich združenia, miestne orgány, susedské alebo vidiecke združenia, občianske skupiny (napríklad zástupcovia menších, starších občanov, žien či mužov, mládeže, podnikateľov atď.), komunitné a dobrovoľnícke organizácie atď. Zástupcovia občianskej spoločnosti a partneri zo súkromného sektora by mali mať najmenej 50 % rozhodovacích právomocí a žiadna záujmová skupina by samotná nemala mať viac než 49 % hlasov.

Stratégie pre miestny rozvoj musia byť v súlade s príslušnými programami fondov SSR, prostredníctvom ktorých sú podporované. Mali by určiť oblasť a obyvateľstvo, ktorých sa stratégia týka, vykonať analýzu rozvojových potrieb a potenciálu danej oblasti vrátane analýzy silných a slabých stránok, príležitostí a hrozieb (SWOT analýzu) a popísať ciele, rovnako ako integračný a inovačný charakter stratégie vrátane cieľov pre výstupy a výsledky. Stratégie by mali zahŕňať aj akčný plán, ktorý ukazuje, ako sa ciele premietnu do konkrétnych projektov, prevádzkových a monitorovacích opatrení a finančného plánu.

Oblasť a obyvateľstvo, ktorých sa daná miestna stratégia týka, by mali byť jednoliate, cielené a mali by ponúkať dostatočné kritické množstvo pre účinnú realizáciu stratégie. Úlohou miestnych akčných skupín je určiť, ktorých oblastí a obyvateľstva sa ich stratégie budú týkať, tieto stratégie však musia byť v súlade s kritériami, ktoré Komisia stanoví prostredníctvom delegovaného aktu. Na porovnanie, ustanovenia z rokov 2007-2013, ktoré sa týkajú obyvateľstva, na ktoré sa vzťahuje program LEADER, sa zameriavajú na minimálne 10 000 obyvateľov a maximálne na 150 000 obyvateľov. Priemerný počet obyvateľov, ktorí sa zúčastnili na programoch URBAN II financovaných z EFRR v období rokov 2000-2006, bol približne 30 000.

OPATRENIE 19 – LEADER

Podopatrenie: **19.1 Prípravná podpora**

Názov operácie:

Budovanie kapacít, tréningy a sieťovanie za účelom prípravy a implementácie stratégie miestneho rozvoja

Opis operácie:

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

Prístup zdola nahor je jednou z efektívnych možností zapojenia miestnych obyvateľov na vidieku do rozhodovacieho procesu na lokálnej úrovni. Na to je však potrebné poznať možnosti daného územia a zmobilizovať miestne obyvateľstvo a zapájať ho aktívne do procesov rozhodovania. Cieľom podopatrenia je tak pripraviť vidiecke verejno-súkromné partnerstvá, ktoré v programovom období 2007 – 2013 nerealizovali prístup LEADER. Výsledkom budú pripravené partnerstvá, schopné uchádzať sa o podporu v rámci nástroja CLLD a schopné efektívne pripraviť a implementovať stratégiu CLLD, ktorá vznikne v nadväznosti na budovanie lokálnych kapacít správnym uplatňovaním strategického plánovania, vytváraním sietí, informovanosťou o prístupe zdola nahor, zanalyzovaním potrieb a problémov daného územia a ďalších základných znakov metódy LEADER/CLLD. Výsledky budú prispievať k príprave a vytvoreniu predpokladu na zvýšenie kvality života na vidieku na území SR.

Podopatrenie: 19.2: **Podpora implementácie operácií v rámci stratégie miestneho rozvoja vedeného komunitou**

Názov operácie:

Implementácia opatrení v rámci CLLD

Opis operácie:

V nadväznosti na oblasti, ktoré budú môcť realizovať MAS v rámci stratégií CLLD z EFRR v rámci CLLD v IROPe a s cieľom doplnkovosti PRV a IROP v oblasti podpory CLLD, sa v rámci opatrenia LEADER stanovujú nasledovné oblasti, ktoré budú môcť MAS v rámci stratégií CLLD financovať z EPFRV v nadväznosti na uvedené priority a oprávnené opatrenia v časti 8.2.16.2 tohto opatrenia:

Oblasti zamerania v rámci LEADER:

1. *Konkurencieschopnosť a diverzifikácia poľnohospodárstva a lesníctva* – podpora podnikov, malých fariem, mladých farmárov, cieľom má byť zvýšenie konkurencieschopnosti poľnohospodárstva a lesníctva, podpora začatia podnikania, umiestnenie produktov na trh, investície do spracovania a marketingu miestnych výrobkov, krátke dodávateľsko-odberateľské reťazce, diverzifikácia poľnohospodárskej výroby.
2. *Kvalita života* – obnova a rozvoj obcí cez investície do drobnej infraštruktúry a miestnych služieb, zveľaďovanie vidieckeho priestoru, vytváranie podmienok pre podnikateľskú, komunitnú, spolkovú a športovú činnosť obyvateľov, posilňovanie tradícií, histórie územia a zvykov
3. *Vidiecky cestovný ruch (VCR)* – verejné a súkromné investície do rozvoja VCR, investície, ktoré zvýšia a podporia využitie potenciálu VCR v území, zlepšia kvalitu služieb, vytvoria doplnkové služby, investície do podpory agroturizmu, marketing a propagácia, infraštruktúra VCR, investície v oblasti rozvoja cykloturistiky a pod.
4. *Technológie šetrné k životnému prostrediu, inovácie a vedomostná základňa vo vidieckych oblastiach a využívanie IKT* – investície do OZE, vzdelávacie a informačné akcie, výmenné návštevy podnikov, spolupráca – zameranie na zavádzanie inovácií, zlepšovanie výkonnosti podnikov, prenos vedomostí v oblasti vidieckeho cestovného ruchu, investície podporujúce využívanie IKT.

Podopatrenie 19.3 **Príprava a vykonávanie činností spolupráce miestnych akčných skupín**

Názov operácie:

Príprava a vykonávanie projektov spolupráce MAS

Opis operácie:

v rámci podopatrenia projektov spolupráce, môže ísť o 2 typy spolupráce:

1. Národná – MAS, ktorá je vybraná a schválená RO na implementáciu stratégie miestneho rozvoja v spojení s inou schválenou MAS a/alebo s verejno-súkromnými partnerstvami, ktoré pracujú na princípoch LEADER na území SR,
2. Nadnárodná – MAS, ktorá je vybraná a schválená RO na implementáciu stratégie miestneho rozvoja v spojení s inou schválenou MAS v EÚ a/alebo s verejno-súkromným partnerstvom, ktoré pracujú na princípoch LEADER, na území EÚ alebo 3 krajín.

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VALČA NA ROKY 2014-2020

4. MONITORING

Overiteľnosť a kontrolovateľnosť opatrenia:

Riziká implementácie opatrenia

- procesy verejného obstarávania
- výber prijímateľov
- informačný systém
- kontrola žiadostí o platbu

Opatrenia na zmiernenie rizika implementácie:

- povinnosť postupovať v zmysle legislatívy o verejnom obstarávaní vrátane aplikovania sociálneho aspektu pri verejnom obstarávaní;
- overiteľnosť a kontrolovateľnosť je zabezpečená systémom administratívnych kontrol a kontrol na mieste v zmysle legislatívy upravujúcej kontroly investičných opatrení.

5. ČASOVÝ HARMONOGRAM

Príprava technickej dokumentácie k stavebnému povoleniu – 3 – 4 mesiace

Termín vyhlásenia výziev – minimálne 1 x v roku

Termín realizácie tvorby a spravovania projektovej žiadosti – 2-3 mesiace

Proces verejného obstarávania – min. 2 mesiace

Podľa finančných možností je možné realizovať niektoré opatrenia súbežne, následne alebo v rámci spoločných projektov.

Odhad realizácie PHSR vychádza preto zo všeobecne očakávaných zdrojov financovania.

Finančnú náročnosť pri riešení konkrétnych opatrení bude možné stanoviť až v akčných plánoch podľa aktuálnej menovej politiky.

Vzor realizácie opatrení akčného plánu je v Prílohe č.1.

Akčné plány na jednotlivé volebné obdobia (4 roky) schvaľuje obecné zastupiteľstvo podľa dostupnosti finančných prostriedkov a časových možností.

Každý akčný plán musí byť:

1. Reálny podľa finančných a časových možností.
2. Konkrétny - rieši príčinu špecifického cieľa
3. Flexibilný – podľa možnosti spoločného postupu všetkých zúčastnených strán.
4. Transparentný – verejné prístupný a kontrolovateľný.
5. Monitorovateľný a hodnotiteľný v merateľných jednotkách.

Časový harmonogram realizácie PHSR obce Valča

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Valča je vypracovaný pre roky 2014 až 2020.

Podrobnejší harmonogram realizácie konkrétnych projektových zámerov (v súlade s kompetenciami obce Valča) bude súčasťou jednotlivých akčných plánov, resp. Interného zásobníka projektových zámerov obce.